

MESAJUL CULTURII CONTEMPORANE

În condiții istorice concrete, popoarele și-au exprimat viziunea proprie asupra vieții și a lumii, asupra omului, formulând un sistem de valori, și au creat forme de cultură prin care și-au relevat opțiunile spirituale, idealurile, așteptările, decepțiile sau refulările.¹

Cadrul social-istoric al secolului al XX-lea se caracterizează printr-o mai puternică afirmare a națiunilor pe plan internațional și printr-o adâncire a contradicțiilor dintre marile puteri, ceea ce a determinat izbucnirea a două războaie mondiale, războaie urmate de importante mutații sociale și politice. Tot în acest secol, Europa își pierde predominanța politică și puterea modelatoare a civilizației, a culturii universale.

Una dintre marile idei și descoperiri ale secolului al XX-lea o reprezintă Ecumenismul, ca încercare de refacere a unității creștine. Se așteaptă, mai ales de la tineri, „să se implice pe acest drum care este drumul spre un viitor creștin mai coerent, unitar, credibil, folositor tuturor, și, poate, și societății vremii noastre și a viitorului.”²

Filosofia secolului cuprinde curente care influențează puternic dezvoltarea științei, a literaturii și a artei. Secolul al XX-lea a fost unul al transformărilor uluitoare, în care progresul tehnologiei și al gândirii științifice a jucat un rol proeminent. Domeniul investigației științifice este tot mai larg, cuprinzând atât structura materiei infinitezimale (a atomului), cât și a universului (cucerirea și cercetarea spațiului cosmic). Literatura este marcată în evoluția ei de aspectele dominante ale istoriei, ale culturii epocii. Poezia, proza, dramaturgia realizează o sinteză superioară a tradiției cu inovația și încearcă, în limbajul lor specific, să dea răspunsuri problemelor fundamentale ale omului și lumii contemporane. Arta este imaginea schimbărilor sociale, a rupturilor politice și ideologice, a progreselor științifice și tehnice, a „exploziei” gândirii cu privire la poziția omului în societate și la raportul cu el însuși (psihanaliza).

În anii de după cel de-Al Doilea Război Mondial, câmpul cultural devine și el un teren de confruntare între influențele rivale ale celor doi mari învingători ai războiului. Din anii 1960, în statele industrializate se dezvoltă o conturată critică, de multe ori virulentă, a societății de consum, critică strâns legată de confruntările de idei dintre generații.

**Mesajul și suportul
experienței culturale
mileneare pentru o educație
civic-democratică.**

**Intercon condiționarea
componentelor culturii și
influența lor asupra
evoluției societății umane.**

Mesajul civilizației est-europene din veacul al XX-lea este cel al „omenescului profund și al inserției în cea mai dinamică istorie.” Asemenea tragediei grecești din Antichitate, evenimentele balcanice contemporane ne transmit „un apel la smerenie și moderație”, iar problemele sud-estului Europei, ale zonei balcanice se vor soluționa „prin înfăptuirea unei noi sinteze între Orient și Occident, în cadrul Europei secolului al XXI-lea.”³

Modulul *Mesajul culturii contemporane* cuprinde două teme:

1. *Cultura tinerilor – valori, idealuri, aspirații*; 2. *Omul în centrul globalizării*. Ele sunt abordate și tratate specific, din perspectiva contribuției istoriei – disciplină umanistă, dar și globală, cu vocație în acest sens – la educația pentru cetățenie democratică: apărarea valorilor și principiilor libertății, pluralismului, drepturilor omului și a domniei legii, care sunt „fundamentele democrației”. Desigur, toate modulele pachetului educațional – cu argumentele, cronologiile, tabelele și temele lor – sunt conexe, se completează și se potențează reciproc. Fiecare dintre cele două teme ale acestui modul cuprinde mai multe nuclee (subteme), care poartă numele dat de chintesența sursei; nucleele însumate dau conturul și substanța temei. Cronologia și bibliografia sunt integrate modulului, accesibile și focalizate îndeosebi pe specificul celor două teme.

Evidențiem faptul că sursele au fost selectate în funcție de scopul și obiectivele proiectului și ale modulului, dar, în același timp, s-a dorit ca ele să fie accesibile direct grupului țintă – elevii – și să aibă valențe interdisciplinare. Apreciem că sursele „vorbesc” de la sine, sunt problematice și invită la interogare, reflexie și atitudine. O notă de originalitate este dată de relația complexă existentă între surse și aprecierile valorice referitoare la context, autor, operă.

În fine, demersul nostru didactic, cu numeroase elemente de interactivitate, se constituie într-un reper pentru profesor și, totodată, un îndemn pentru contribuții originale.

1 Cf. OVIDIU DRÎMBA – *Istoria culturii și civilizației, I*, Ediție definitivă, București, Editura Saeculum I.O., Editura Vestalo, 1998, p. 5.

2 ANTONIE PLĂMĂDEALĂ – *Cuvânt înainte*, în PETRU I. DAVID – *Ecumenismul, un factor de stabilitate în lumea de astăzi*, București, Editura Gnosis, 1998, p. XVII.

3 GEORGIOS PREVELAKIS – *Balcanii. Cultură și geopolitică*, București, Editura Corint, 2001, pp. 192-193.

Considerații metodologice.

TABEL METODOLOGIC

Tema	I. Cultura tinerilor – valori, idealuri, aspirații	
Concepte	– Cauze și consecințe – Continuitate și schimbare	– Cultura tinerilor – Conflict între generații
Întrebări cheie	– Care este relația dintre cultură și celelalte componente ale vieții/societății umane în secolele XX-XXI? – Care au fost factorii (politici, economico-sociali, culturali etc.) care au influențat cultura tinerilor? – Care sunt valorile și formele de expresie ale culturii tinerilor? – Care sunt evenimentele semnificative care indică existența culturii tinerilor?	
Cuvinte cheie	– Democrație pluralistă – Dreptate – Gulag – Holocaust – Idoli – Învățăminte – Libertate	– Pace – Război – Toleranță – Totalitarism – „Flower power” – „Generația iubirii”
Valorile cetățeniei democratice	– Demnitate – Diversitate – Drepturile omului – Justiție (Respectarea legii)	– Legalitate – Libertate – Solidaritate – Toleranță
Competențe prin curriculum-ul de istorie	– Exprimarea unor opinii față de o operă culturală în cadrul unei dezbateri – Recunoașterea continuității, a schimbării și a cauzalității în evoluția socială – Identificarea aspectelor trecutului ce pot contribui la înțelegerea prezentului – Plasarea proceselor istorice într-un context istoric mai larg, românesc, european sau universal	
Competențele cetățeniei democratice	– Receptarea critică a informațiilor – Susținerea solidarității și a coeziunii sociale – Rezolvarea conflictelor într-o modalitate non-violentă	– Recunoașterea și acceptarea deosebirii – Echilibrul între toleranță și respectul valorilor și intimității celorlalți – Respectarea legii
Rezultate așteptate	– Elevii să fie capabili să evalueze consecințele grave ale încălcării democrației și ale neînțelegerii valorilor promovate de tineri – Atitudine pozitivă, democratică față de toate formele de expresie culturale – Elevii să înțeleagă și să adere la mesajul esențial al culturii universale	
Categorii de surse	– Literatură științifică și beletristică – Harta – Pictura – Grafica – Sculptura	– Fotografia – Afiș/poster – Presa – Filmul
Metode	– Conversația euristică – Problematizarea – Descoperirea – Lucrul în pereche și în grup („Linia valorilor”, „Metoda mozaicului”) etc.	– Dezbateră – Istoria orală – Eseul – Simularea/Jocul de rol

Tema		II. Omul în centrul globalizării	
Concepte	<ul style="list-style-type: none"> – Globalizare – Egalitate și diversitate – Individ și comunitate 	<ul style="list-style-type: none"> – Schimbare – Conștiință universală 	
Întrebări cheie	<ul style="list-style-type: none"> – De ce globalizarea provoacă dezbateri multiple și profunde de idei? – Ce se întâmplă cu statul, identitatea națională și valorile culturale proprii? – De ce se apreciază că adevărata provocare a globalizării este dezvoltarea unei conștiințe universale? 		
Cuvinte cheie	<ul style="list-style-type: none"> – Cetățenie globală – Democrație pluralistă – Drepturile omului – Globalizare – Identitate națională 	<ul style="list-style-type: none"> – Provocare – Schimbare – Toleranță – Viitorul statului 	
Valorile cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Dimensiunea europeană – Diversitate – Dreptate socială – Egalitate – Libertate – Nediscriminare 	<ul style="list-style-type: none"> – Participare – Pluralism – Responsabilitate – Solidaritate – Toleranță 	
Competențe prin curriculum-ul de istorie	<ul style="list-style-type: none"> – Exprimarea de judecăți de valoare utilizând limbajul specific istoriei – Alcătuirea planului unei investigații, al unui proiect, utilizând resurse diverse – Analizarea factorilor politici, sociali, economici, culturali care alcătuiesc imaginea unei societăți – Recunoașterea continuității, a schimbării și a cauzalității în evoluția socială – Plasarea proceselor istorice într-un context mai larg, românesc, european sau universal 		
Competențele cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Exercițarea drepturilor cetățenești și a responsabilităților într-o societate democratică – Operarea cu criterii valorice pentru evaluarea atitudinilor cetățenești – Identificarea și analiza unor probleme controversate – Identificarea modalităților prin care cetățenii, societatea civilă influențează politicile publice – Recunoașterea și acceptarea deosebirii 		
Rezultate așteptate	<ul style="list-style-type: none"> – Elevii să fie capabili să evalueze critic toate consecințele globalizării și să opteze pentru angajarea în folosul umanității – Atitudine și comportament în conformitate cu valorile europene ale democrației pluraliste, dreptății, egalității, solidarității și drepturilor umane – Aderința proactivă pentru dezvoltarea durabilă și pentru plasarea Omului în centrul globalizării 		
Categorii de surse	<ul style="list-style-type: none"> – Literatură științifică și beletristică – Harta – Caricatura – Grafica – Fotografia – Afiș/poster 	<ul style="list-style-type: none"> – Simboluri – Presa – Mărturii orale – Ilustrații virtuale – Pagina Internet 	
Metode	<ul style="list-style-type: none"> – Conversația euristică – Descoperirea – Problematizarea – Dezbateră – Jocul de rol 	<ul style="list-style-type: none"> – Lucrul în pereche și în grup („Linia valorilor”, „Metoda mozaicului”, „Turul galeriei”) – Istoria orală – Eseul 	

TABEL CRONOLOGIC

Evenimente politice și social-economice		Cultură
– Expoziție internațională, la Paris, pentru a celebra noul secol și a exprima dorința de pace. – După 1900, se afirmă puternic mișcarea sufragetelor. E. Pankhurst (1858-1928), unul dintre principalele modele pentru emanciparea femeilor.	1900	– S. Freud (1856-1939) – <i>Interpretarea viselor</i> . Ia naștere psihanaliza, una dintre marile revoluții intelectuale ale secolului XX. – M. Plank (1858-1947) – <i>Teoria cuantică</i> ; revoluționează fizica tradițională. – A doua jumătate a secolului XIX – secolul XX: mișcarea realistă.
	1901	– G. Marconi (1874-1937) a transmis semnale radio peste Atlantic; se pun bazele comunicațiilor radio globale.
	1905	– A. Einstein (1879-1955) – <i>Teoria relativității</i> : punct de plecare pentru studiile referitoare la structura atomului și la energia nucleară.
– Marea răscoală a țăranilor din România, sub deviza „Vrem pământ!”.	1907	– P. Picasso (1881-1973) – <i>Domnișoarele din Avignon</i> ; marchează nașterea cubismului. Picasso influențează profund și decisiv arta modernă.
– H. Ford (1863-1947) a început să construiască automobilul model T, simplu, fiabil și ieftin; a deschis calea societății de consum.	1908	
	1909	– F. T. Marinetti publică <i>Manifestul – program al mișcării futuriste</i> . Cubismul și futurismul și-au pus durabil amprenta asupra artei secolului XX.
	1910	– Începuturile artei abstracte – „expresia libertății” – cu acuarela <i>Compoziție</i> , pictată de W. Kandinsky. – H. Coandă (1886-1972) concepe, construiește și pilotează primul avion cu reacție. În 1934 descoperă efectul fizic ce-i poartă numele.
– Primul Război Mondial (1914-1918).	1914	– C. Chaplin (1889-1977) creează personajul mit Charlot.
– Intrarea României în Războiul Întregirii Naționale.	1916	– T. Tzara (1896-1963) pune bazele mișcării avangardiste a dadaismului.
– Revoluția din Rusia; bolșevicii, conduși de V. I. Lenin, cuceresc puterea.	1917	– H. Oberth (1894-1980); primul model al unei rachete cu combustibil lichid.
– 1 Decembrie, se încheie făurirea statului național unitar român.	1918	– I. Stravinski (1882-1971) – <i>Povestea soldatului</i> ; compoziție în care integrează elemente de jazz.

Evenimente politice și social-economice	Cultură
	1920 – E. Racoviță (1868-1947) – întemeiază biospeologia.
– B. Mussolini preia conducerea Italiei.	1922 – Le Corbusier – <i>Către o nouă arhitectură a lumii</i> .
– I.V. Stalin preia conducerea U.R.S.S.	1924 – A. Breton (1896-1966) – <i>Manifestul suprarealismului</i> .
	1927 – 6 octombrie – premiera primului film vorbit: „Cântărețul de jazz”.
– Marea criză economică mondială (1929-1933).	1929 – B.B.C. a transmis prima emisiune televizată din lume.
– A. Hitler devine cancelar al Germaniei; începutul Holocaustului.	1933
– Războiul civil spaniol (1936-1939).	1936 – G. Enescu (1881-1955) – <i>Oedip</i> ; premieră absolută la Opera din Paris.
– Americanul Du Pont de Nemours comercializează nailonul.	1938 – La Târgu Jiu, inaugurarea ansamblului sculptural realizat de Constantin Brâncuși (1876-1957), cel mai vestit ansamblu din întreaga artă modernă.
– Al Doilea Război Mondial (1939-1945).	1939
– În statele Europei de Est se instaurează comunismul (1945-1948).	1945 – După 1945, în Franța și SUA, dezvoltarea unei literaturi „angajate”.
– Congresul SUA votează Planul Marshall.	1947 – Se publică <i>Jurnalul Annei Frank</i> , una dintre cărțile cele mai citite din lume.
– Războiul din Coreea (1950-1953).	1950 – Eugen Ionescu (1909-1994) – <i>Cântăreața cheală</i> ; apare teatrul absurdului.
– A început mișcarea pentru drepturi civile în S.U.A., condusă de legendarul M. L. King (1929-1968).	1951 – J. D. Salinger (n. 1919) – <i>De veghe în lanul de secară</i> ; a captivat tinerii din întreaga lume.
– La București (2-14 aug.), Festival Mondial al Tineretului și Studenților (30 000 de participanți).	1953 – F. Crick (Marea Britanie) și J. Watson (SUA) descoperă structura ADN-ului. Una dintre cele mai importante cuceriri științifice ale secolului.
– Manifestări ale începuturilor societății postindustriale. – România este admisă în ONU și UNESCO.	1955 – A murit, la 24 de ani, actorul James Dean, star rebel și nemulțumit, „erou al generației tinere”.
– În Ungaria, insurecția împotriva dominației sovietice. – Demonstrații studențești la București, Iași, Cluj și Timișoara pentru îmbunătățirea condițiilor de viață.	1956 – <i>Heartbreak Hotel</i> – primul single de top al lui Elvis Presley (1935-1977), „regele rock and roll-ului”, model pentru milioane de adolescenți. – G. Pincus (1903–1967) prepară pilula contraceptivă; din 1960, în vânzare.
	1961 – Iuri Gagarin (URSS) – primul om în cosmos. – În anii 1960 a apărut, simultan în Europa și America, mișcarea pop-art.

Evenimente politice și social-economice		Cultură
– Criza internațională a rachetelor (Cuba).	1962	– SUA lansează primul satelit Telstar, care trimite imagini T.V. peste Atlantic.
	1965	– Încheierea Conciliului II Vatican (1962-1965). Dorință de adaptare la lumea modernă și de refacere a unității creștine. – Bob Dylan (n. 1941), provenit din „beat generation”, lansează discul <i>Highway 61 Revisited</i> ; cântecele sale devin adevărate imnuri ale tineretului contestatar.
– „Che” Guevara (n.1928) este ucis în Bolivia; simbol al revoltei politice.	1967	– Oamenii de știință descoperă efectul de seră.
– Revolte studentești în lume; acestea pun sub semnul întrebării valorile clasice. – „Primăvara de la Praga”.	1968	– Pe fundalul evenimentelor din `68, se dezvoltă, în Europa, un realism critic; obiectivele de angajare socială sunt apropiate celor ale verismului.
	1969	– Festivalul de la Woodstock, New York – apogeu al culturii hippy – străbate lumea.
– G. Greer – <i>Femeia eunuc</i> , carte din al doilea val al feminismului; libertate și egalitate sexuală și economică.	1970	– Despărțirea membrilor grupului Beatles; aveau vândute 250 milioane de discuri.
– Sfârșitul războiului din Vietnam (1964-1975).	1975	– W. Gates (n.1955) înființează Microsoft, simbol al revoluției informatice.
– Înființarea Chartei 1977. – Începe mișcarea anticomunistă inițiată de scriitorul P. Goma. – Greva din Valea Jiului (35000 de mineri).	1977	
	1978	– Primul copil inseminat în eprubetă, Louise Brown, se naște la Manchester.
– Gdansk: crearea sindicatului Solidaritatea.	1980	– Expoziția graffiti la New York.
– Revolta populară de la Brașov (15 nov.).	1987	
– Cad regimurile comuniste est-europene; sfârșitul războiului rece.	1989	– Timothy Berners-Lee (britanic) inventează World Wide Web.
– Rio de Janeiro: Conferința Pământului.	1992	– Compania suedeză Ericsson lansează primul telefon mobil digital.
– <i>Agenda 2000 pentru o Europă mai puternică și mai largă.</i>	1997	– Oamenii de știință scoțieni anunță că au reușit să cloneze o oaie – Dolly.
– Comunitățile umane își exprimă speranța într-un mileniu mai bun.	2000	– Se finalizează prima variantă a Proiectului Genomului Uman, proiect demarat în urmă cu 10 ani.
– 11 sept. 2001: SUA declară război terorismului.	2001	
– Semnarea Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană.	2005	– Summit-ul Mondial al Societății informației, cea mai mare reuniune organizată sub egida ONU.

I. CULTURA TINERILOR — VALORI, IDEALURI, ASPIRAȚII

Cultura de masă este o caracteristică a secolului XX. Presa de masă, cinematograful, radioul, televiziunea – după 1950 – au transformat majoritatea populației în consumatori de cultură. Începând cu mijlocul anilor '50, creșterea salariului real și regresul șomajului au făcut ca publicul jocurilor de fotbal (fotbalul devine un adevărat liant cultural în lume), al concertelor rock, al emisiunilor de radio, al show-urilor T.V. etc. să provină preponderent din mediul muncitoresc. Dealtfel, odată cu simultaneitatea și mondializarea informațiilor, s-a realizat, firesc, o oarecare uniformizare a mentalităților.

Constituirea unei culturi tinere specifice și foarte influente indică o schimbare amplă și profundă în relațiile dintre generații. Tineretul devine un agent social independent. Radicalizarea politică din anii '60 a aparținut tinerilor. O cultură a tineretului a luat ființă la nivel global¹.

Această cultură a devenit „matricea revoluției culturale, revoluției în moravuri și obiceiuri, în modalitățile de a petrece timpul liber, în artele comerciale, care au format din ce în ce mai mult atmosfera pe care o respira populația de la oraș.”² Blue-jeanșii și muzica rock au devenit semne ale tineretului „modern”.

Pornind din SUA, de la cultura tineretului din anii '50 – mișcarea beatnik-ilor, care a „coborât poezia în stradă” și propovăduia non-violența –, s-a dezvoltat, în anii '60, „o contra-cultură” marcată de un sistem de valori care opunea normelor adulților – munca, proprietatea, statul, puterea – și stilului de viață american, concurenței și urii, conformismului etc. valori ca emoționalul, intuiția, spontaneitatea, solidaritatea, lipsa de violență, toleranța, creativitatea și dezvoltarea capacităților proprii. Valoarea centrală se numea „iubire” și dădea numele întregii generații – „love generation”.

Unul dintre primii idoli ai protestului adolescentin împotriva normelor și valorilor generației părinților a fost, din anul 1955, Elvis Presley. El a impus rock and roll-ul pe plan mondial, iar genul a atins apogeul prin contribuția grupului The Beatles.

Punctul culminant al stadiului în care starurile muzicii rock exprimau internațional sentimentul vieții unei întregi generații tinere – love generation – a fost atins la legendarul Festival de la Woodstock, New York – SUA (15-17 august 1969), care a atras, pe o pajiște, circa 500.000 de oameni.

Concertul de la Woodstock a fost considerat „mare mesă” a culturii hippy și a avut un larg ecou în Europa, în întreaga lume.

Epocă a protestelor tineretului și a „crizei generațiilor”.

Sistemul de valori al culturii tinerilor din deceniile VI-VIII ale secolului XX.

Într-o oarecare măsură, spiritul mișcării hippy a inspirat și experiențele comunitare ale unor mișcări alternative, care, active, mai ales în R.F.G., la începutul anilor '80, au încercat să inventeze „noi forme de viață în societate.”

Și, așa cum „în Occidentul anilor '60 și '70 artiștii au avut un rol esențial în *inventarea* (s.a.) acestei noi planete – să ne gândim doar la covârșitoarea influență a grupurilor rock «The Beatles», «The Rolling Stones», «Pink Floyd» etc., dar și a poezilor generației Beat, de pildă, [...], în România și, probabil, în tot estul Europei, artiștii au preluat și au dus mai departe, în condițiile mult mai dure ale regimurilor totalitare, mesajul mișcărilor din Apus”.³

Se apreciază că sistemul starurilor rock din anii '70 a corespuns cu risipirea culturii tineretului în nenumărate direcții și grupuri de interese – de la fanii pop la fanii punk, de la fanii motocicletelor la ecologism –, dar, desigur, fără forța integrativă a mișcării contestatatoare din anii '60. Iar din anii '80 ne aflăm într-o nouă fază în evoluția starului rock, faza declanșată prin răspândirea videoclipului. Michael Jackson, superstarul mondial al anilor '80 și '90, are un deosebit succes.

La periferia marilor orașe își face apariția o nouă cultură contestatară, care se bazează pe mișcarea hip-hop.

Se recomandă o înțelegere, atât holistică, cât și în detaliu, a acestei deosebit de importante și provocatoare teme – cu nucleele sale: *Învățăminte ale războaielor mondiale, Nu totalitarismului! Credem în libertate, credem în omul de lângă noi* – concomitent cu abordarea în conexiune a tuturor componentelor ei și ale întregului modul. Aplicațiile propuse nu epuizează potențialul surselor, ci se constituie doar într-una dintre posibilitățile concrete de punere a lor în valoare. De asemenea, este necesar să relaționăm permanent „Întrebarea cheie” cu „Rezultatele așteptate”.

**Risipirea culturii tinerilor
în direcții și grupuri de
interese multiple.**

1 Vezi pe larg: GIOVANI LEVI, JEAN CLAUD SCHMITT (coordonatori) – *Istoria tinerilor în Occident*, vol. 1, Iași, Institutul European, 2001, pp. 22-23.

2 ERIC HOBSBAWN – *O istorie a secolului XX. Era extremelor. 1914-1991*, Chișinău, Editura Cartier, 1999, p. 346.

3 MIRCEA CĂRTĂRESCU – *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 365.

1. ÎNVĂȚĂMINTE ALE RĂZBOAIELOR MONDIALE

1.1. „EȘTI UN OM CA ȘI MINE”

Nimic nou pe frontul de vest, ecranizarea legendară a lui Lewis Milestone, din anii 1929/1930, a fost primul film antirăzboi care a făcut înconjurul lumii.

„Tăcerea se prelungește. Vorbesc și trebuie să vorbesc. Îi vorbesc deci lui și-i spun: – Camarade, n-am vrut să te omor. Dacă ai mai sări o dată aici, n-aș mai face-o, în cazul în care ai fi și tu înțelegător. Dar tu ai fost pentru mine, în clipa aceea, nu un om, ci doar o idee, o combinație care a existat în creierul meu și a

dezlănțuit hotărârea – iar eu, din pricina acestei combinații, mi-am împlântat pumnalul în tine. Abia acum văd că ești un om ca și mine. Atunci m-am gândit numai la grenadele, la baioneta și la armele tale – acum o văd pe soția ta, îți văd fața, văd asemănarea dintre ursitele noastre. Iartă-mă, camarade! Totdeauna ne dăm seama prea târziu. De ce nu ni se repetă mereu că voi cei de dincolo sunteți niște biete ființe la fel ca și noi, că mamele voastre tremură de teamă ca și ale noastre și că și vouă și nouă ne e la fel frică de moarte, că ne așteaptă aceeași mizerie și aceeași suferință? Iartă-mă, camarade! Cum puteai să fii dușmanul meu? Dacă am arunca armele și uniformele acestea, ai putea să-mi fii frate, întocmai ca Albert și Kat. Ia douăzeci de ani din viața mea, camarade, și scoală-te; ia mai mulți, că tot nu știu ce să fac cu ei.”

ERICH MARIA REMARQUE – *Nimic nou pe frontul de vest*, București, Editura pentru Literatură, 1965, pp. 241-215.

JOACHIM, SCHOLL – *Cele mai cunoscute 50 romane ale secolului XX*, București, Editura Corint, 2001.

1.2. „ARMELE MELE: PANA, VIOARA ȘI BAGHETA”

„În timpul primului război mondial am fost obligat să trăiesc evenimente la care nu participam. Nu mi-am slujit patria decât cu armele mele: pana, vioara și bagheta. Față de întinderea și grozăvia conflictului, armele acestea

erau prea pașnice. [...]. Războiul însă a dus la prăbușirea valorilor, cât și a speranțelor mele: adio frumoase visuri! Cum însă trebuia să-mi asigur traiul, în 1918 am deschis iar cutia viorii și, îndată ce războiul a luat

Sursele secvenței – științifice, beletristice, artistice – au un evident și puternic mesaj umanitarist-pacifist. În același context, se reliefează că procesul dreptății, potrivit legilor, nu poate fi oprit atâta timp cât asasinii – asasinii de copii! – sunt printre noi.

Erich Maria Remarque (1898-1970), renumit prozator german, evocă în romanele sale dramele și consecințele morale ale primului război mondial. Cartea *Nimic nou pe frontul de vest* (1929) este recomandată, după opinia autorilor volumului *Cele mai cunoscute 50 de romane ale secolului XX*, J. Scholl și U. Braun, „tuturor celor care nu au trăit așa ceva și care își imaginează că este o aventură romantică”.

George Enescu (1881-1955), una dintre personalitățile artistice de geniu ale secolului XX. Criticul muzical B. Gavoty (1908-1982) a publicat albume ilustrate consacrate unor mari muzicieni contemporani.

sfârșit, am pornit-o la drum,
cuteierând din nou lumea
zicându-mi: «Poate mai

târziu...». Din nefericire,
mai târziu a fost anul
1939...[...].”

BERNARD GAVOTY – *Amintirile lui George Enescu*, București,
Editura Muzicală, 1982, pp. 78-79.

APLICAȚIE

1. Lucrând în perechi și apoi în grupuri mici, pe suportul cunoștințelor anterior dobândite, atât la Istorie, cât și la alte discipline, găsiți argumente pentru afirmațiile din sursele 1.1-2: – „ne așteaptă aceeași mizerie și aceeași suferință” și – războiul a dus la „prăbușirea valorilor”.
2. Apelând la cunoștințele dobândite la Istorie și la alte discipline de învățământ, dar și pe cale informală, realizați o dezbatere pe tema traumelor morale provocate de războaie și a poziției generațiilor postbelice față de acestea.

1.3. SĂ NU SE UITE...

În 1977, cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a tragediei de la *Guernica*, locuitorii orașului basc iau parte la o manifestație în fața unei reproduceri a celebrei pânze a lui Pablo Picasso. Pictura, poate cea mai cunoscută operă de artă a secolului XX, este o vastă alegorie plină de semnificații și de prezențe simbolice. (Tempera pe pânză, 354 x 782 cm, Madrid, www.terra.es)

APLICAȚIE

1. Lucrând individual și apoi în perechi, desprindeți mesajele transmise de George Enescu și de Pablo Picasso (sursele 1.2-3).
2. Lucrând în grupuri mici, listați – și argumentați – manifestările libertății în timp de pace și în timp de confruntări violente, sângeroase.
3. Organizați, la nivelul întregii clase, o dezbatere pe aceeași temă, corelând-o cu ideile rezultate din dezbaterile anterioare.

1.4. TINERII „AU DREPTUL SĂ AFLE”

1.4.1.

Copii ca el erau duși în lagărele de concentrare (Fotografie din Polonia ocupată de naziști
<http://www.holocaust-education.dk/~images/billeder/26543.jpg>)

1.4.2. „Într-o *Postfață* inserată la sfârșitul acestei cărți, Simon Wiesenthal relatează o discuție avută, în septembrie 1944, cu un subofițer SS care l-a întrebat ce ar povesti despre lagărele de concentrare dacă, printr-un miracol, s-ar trezi brusc în America. După o lungă ezitare, Wiesenthal i-a răspuns că ar dezvălui adevărul. Merz, Rottenführerul SS, unul dintre pușinii de teapa lui care nu își

Simon Wiesenthal (1908-2005), supraviețuitor al Holocaustului, a devenit personaj de legendă. Se apreciază că volumul *Asasinii printre noi* este o chemare la vigilența perpetuă, o demonstrație a necesității menținerii conștiinței treze, pentru ca adormirea ei să nu mai nască monștri.

pătaseră mâinile cu sânge nevinovat, i-a spus atunci: «O să le povestești adevărul oamenilor din America. Foarte bine. Dar știi dumneata ce se va întâmpla, Wiesenthal? N-or să te creadă. Or să te ia drept nebun. Poate chiar or să te închidă la balamuc. Cine ar putea crede aceste orori dacă nu le-a trăit?» [...]. În 1965, Wiesenthal l-a întâlnit pe Alfons Gorbach, fostul

cancelar federal al Austriei, un catolic care trecuse și el prin lagărul de concentrare de la Dachau. Gorbach i-a reproșat lui Wiesenthal că redeschide «răni vechi». «Poate că istoria va hotărî dacă ceea ce fac este bine sau rău – i-a răspuns Wiesenthal. – Dar știu că ceea ce fac este necesar. Ați dori, oare, ca fiii și nepoții dumneavoastră să ajungă la maturitate contaminați de

teoriile conform cărora există rase inferioare care trebuie exterminate ca viermii? N-ați dori oare ca ei să crească imunizați prin cunoașterea adevărului? [...] Deseori stau de vorbă cu tinerii și știu cât sunt de avizi să afle. Ei au auzit mult vorbindu-se despre «aceste chestiuni», au citit destul. Sunt convins că au dreptul să afle...»“

IOAN GRIGORESCU – *O cursă a justiției contra cronometru*, în SIMON WIESENTHAL – *Asasinii printre noi*, București, Editura Politică, 1969, p. 11; 15; 21.

1.4.3.

Tempul evreilor sefarzi din București, devastat și incendiat de legionari în timpul pogromului din ianuarie 1941. Apud.: Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România, *Documente*, Ediție îngrijită de Lya Benjamin, Editura Polirom, 2005, foto 7.

1.4.4.

JOI, 25 MAI 1944
„Totul este pe dos. Oamenii de treabă sunt trimiși în lagăre de concentrare, închisori, în celule izolate; e iadul pe pământ pentru tineri și bătrâni, bogați și săraci [...]”

Anne

Jurnalul Annei Frank. O copilă evreică, fugită cu familia din Frankfurt la Amsterdam, după venirea la putere a lui Adolf Hitler, și-a ținut jurnalul în perioada 1942-1944, când a locuit într-o anexă secretă deasupra biroului tatălui ei. Anne avea 15 ani când a murit în lagărul de la Belsen. Jurnalul său, care conține mărturiile din timpul dominației terorii, a arătat lumii o parte din ororile Holocaustului.

APLICAȚIE

De ce credeți că tatăl Annei, unicul supraviețuitor al familiei Frank, a publicat, în 1947, jurnalul din ultimii ani de viață ai fiicei sale, care va deveni una dintre cele mai citite cărți din lume?

APLICAȚIE

1. Analizați individual și apoi în perechi fiecare sursă a secvenței 1.1-4 și esențializați-o printr-un cuvânt (sintagmă) cheie, altul (alta) decât denumirea pe care o are deja sursa.
2. Lucrând în grupuri mici, găsiți argumente pentru afirmațiile cuprinse în sursele 1.4.2. – „Cine ar putea crede aceste orori dacă nu le-a trăit?” și 1.4.4. – „e iadul pe pământ, pentru tineri și bătrâni, bogați și săraci.”
3. Organizați, la nivelul întregii clase, o dezbatere cu tema „Învățămintele războaielor”, în care să cuprindeți judecățile tuturor grupărilor angajate în conflict. Extindeți dezbaterile și asupra practicii grave din zilele noastre, de a se folosi copii în conflictele armate din întreaga lume: „Copiii-soldați”. Argumentați-vă opinia!

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Printr-o strânsă colaborare interdisciplinară se pot realiza, pe secvențe, mape tematice, CD-uri, casete audio-video etc., care să fie utilizate atunci când se abordează domeniile de conținut ale *Istoriei contemporane*. Activitatea, deosebit de eficientă, este ușurată de existența unor valoroase lucrări-reper, precum MILAN RISTOVIĆ, DUBRAVKA STOUANOVIĆ (editori) – *Copiii în istorie (Secolele XIX-XX). Material didactic auxiliar pentru școlile secundare* (Belgrad, Asociația de Istorie Socială, 2001) sau JOACHIM SCHOLL, ULRIKE BRAUN – *Cele mai cunoscute 50 romane ale secolului XX* (București, Editura Aquila '93, 2002): al doilea volum cuprinde o bogată ilustrație, exemple de ecranizări celebre ale romanelor, recomandări din domeniul creațiilor muzicale inspirate de operă etc. De asemenea, se recomandă, ca alternativă metodică, folosirea simulării și a jocului de rol în abordarea prevederilor conferințelor de pace de după războaiele mondiale, pentru desprinderea învățămintelor.

2. NU TOTALITARISMULUI!

2.1. COMUNISMUL ȘI NAȚIONAL-SOCIALISMUL: CELE DOUĂ MARI SISTEME TOTALITARE ALE SECOLULUI XX

„Termenul de «totalitar» surprinde exercitarea puterii unui partid asupra maselor, prin utilizarea unor sisteme moderne, pornind fie de la adeziunea liberă, fie de la constrângere, fără separația puterilor, fără stat de drept și stat constituțional, prin teroare și îndobroțare. Pretenția totalitarismului absolut de a stăpâni viața individului sub toate aspectele acesteia – private și colective (inclusiv prin «unitatea întregului popor») –, printr-o înlănțuire totală de către stat și societate, ne lasă să

întrevedem intenția de a crea un «om (total) nou» [...]. Mijloacele de îndobroțare au cunoscut o paralelă frapantă, mergând până la cultul drapelului, al conducătorului și al personalității. Ambele sisteme au fost supermilitarizate, au cultivat modelul urii față de «dușmanii poporului», «dușmanul de clasă», «rasele dușmane», «evreimea mondială» și «sionism», «imperialism», «capitalism», «plutocrație», «suboameni», «dușmani» sau «elemente dușmănoase» [...].”

IMANUEL GEISS – *Istoria lumii. Din preistorie până în anul 2000*, București, Editura All Educational, 2002, pp. 496-497.

Hannah Arendt (1906-1975), personalitate proeminentă a gândirii socio-politice contemporane, evidențiază, în monumentală monografie *Originile totalitarismului* (1994, Humanitas): „[...] oriunde a domnit totalitarismul, el a început să distrugă esența omului” (p.7).

Immanuel Geiss (n.1931), a predat istoria modernă și contemporană la Universitatea din Bremen, a publicat mai multe sinteze de istorie universală.

2.2. CULTUL CONDUCĂTORULUI

2.2.1.

V.I. LENIN în noiembrie 1917
(*Secolul XX: pas cu pas*, București, Editura Ștefan '94, 2000.)

2.2.2.

Mulțimile îl urmează pe Führer
(*Secolul XX: pas cu pas*, București, Editura Ștefan'94, 2000.)

APLICAȚIE

1. Lucrând în perechi, selectați din sursele 2.1. și 2.2.(1-2) asemănările existente între cele două mari sisteme totalitare și transpuneți-le într-un tabel.
2. Brainstorming: Corelați cunoștințele voastre cu structura tematică a ilustrațiilor pentru a desprinde câteva caracteristici ale „omului nou” pe care intenționau să-l creeze regimurile totalitare.
3. Ați accepta astăzi să participați, din liberă voință, la o manifestare ilustrată în sursa 2.2 (1-2) „Cultul conducătorului”? Argumentați-vă răspunsul!

2.3. RINOCERII

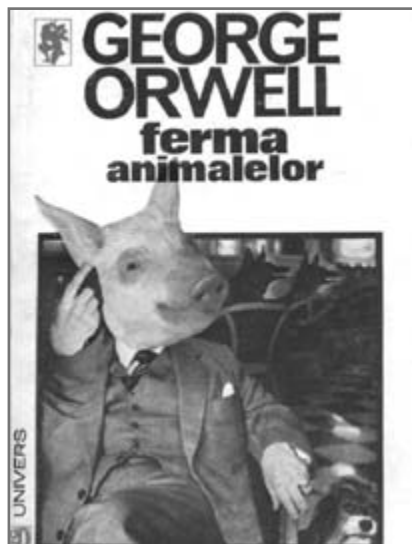
„– Unor rinoceri?
– De exemplu. Ei au candoarea și ferocitatea lor, amestecate. V-ar ucide cu conștiința împăcată dacă n-ați gândi la fel ca ei. Iar istoria ne-a dovedit îndeajuns, în cursul acestui ultim sfert de secol, că persoanele astfel transformate nu seamănă doar cu niște rinoceri, ci devin rinoceri cu adevărat. [...] Aceasta e toată tema *Rinocerilor*. [...] Trebuie să spun că scopul piesei a fost tocmai acela de a descrie procesul de nazificare a unei țări, ca și zăpăceala celui care, în chip firesc alergic față de contagiune, asistă la metamorfoza mentală a colectivității sale. La origini, «rinocerița» era chiar un nazism.”

Rinocerii lui Eugen Ionescu (1909-1994) – scriitor francez de origine română, „emblemă” a spiritului european și a umanității din secolul XX – este o piesă de teatru antitotalitară, una dintre marile succese de după Al Doilea Război Mondial.

EUGÈNE IONESCO – *Note și contranote*, Humanitas, 1992, pp. 214-215

2.4. „TOATE ANIMALELE SUNT EGALE, DAR UNELE ANIMALE SUNT MAI EGALE DECÂT ALTELE”

Opera lui George Orwell (1903-1950) – geniul necontestat al literaturii politice – este manifestul unui cetățean împotriva sistemului totalitar. *Ferma animalelor* (1945) este o fabulă extinsă ce prezintă ascensiunea comunismului, iar *O mie nouă sute optzeci și patru* (1949) este un avertisment împotriva pericolului pe care îl aducea totalitarismul, atât de stânga, cât și de dreapta.

APLICAȚIE

Lucrând în grupuri mici, desprindeți din analiza surselor 2.3-4, a prezentărilor autorilor și a volumelor lor scopurile urmărite de scriitorii Eugène Ionesco și George Orwell prin publicarea operelor *Rinocerii* și, respectiv, *Ferma animalelor*. Listați și alte opere literare care au același scop.

2.5. „O INSULĂ A ORORII ABSOLUTE”

„Toată lumea cunoaște azi Arhipelagul Gulag. Toată lumea mai știe că, sub denumirea posibilă de Arhipelag M.A.I., el s-a întins și asupra României. Ceea ce n-a ajuns însă – și încă – la cunoștința tuturor este că în Arhipelagul românesc a existat o insulă a ororii absolute, cum alta n-a mai fost în întreaga geografie penitenciară comunistă: *închisoarea de la Pitești*. Acolo a început, la 6 decembrie 1949, o experiență de o sumbră originalitate denumită *reeducare* (s.a.) și tinzând la distrugerea psihică a individului. Experiența

aceasta, care a ținut până în august 1952, întinzându-se și asupra altor închisori din România, a fost și mai acoperită de tăcere, și mai înfundată în uitare decât celelalte crime săvârșite în închisorile din România [...] Apoi, și aici stă, fără îndoială cheia tăcerii, victimele reeducării au fost nevoite să devină, la rândul lor, călăi. Or, călăul – chiar împotriva voinței și firii lui – nu se grăbește niciodată să-și mărturisească crimele. De-a lungul experienței de la Pitești, categoria martorului inocent a fost pur și simplu suprimată.”

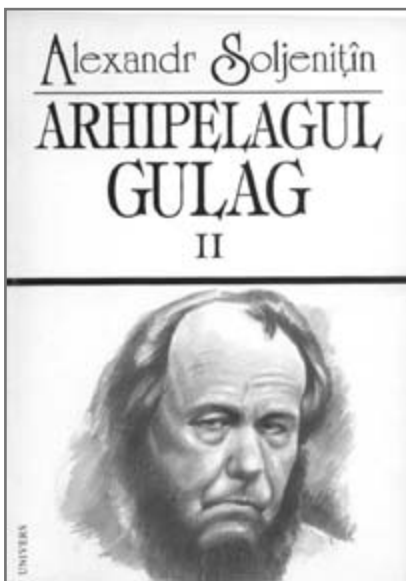
VIRGIL IERUNCA – *Fenomenul Pitești*, București, Editura Humanitas, 1990, p. 9-12.

Fenomenul Pitești, de Virgil Ierunca (n.1920), este un document de penitenciar despre experiența „reeducării” prin tortură a tineretului încarcerat la Pitești, în perioada 1949-1952; este un strigăt adresat comunității internaționale.

2.6. LIMITELE DEZNĂDEJDII OMENEȘTI

„Ceea ce ar trebui cuprins în această parte este de necuprins. Pentru a concepe și a pricepe acest sălbatic adevăr, trebuie să-ți fi târât vieți de-a rândul zilele prin lagăre, prin aceste

locuri unde, fără o înlesnire cât de cât, nu apuci să supraviețuiești nici măcar unei singure condamnări, căci lagărele au fost născocite pentru exterminare.

Urmarea: toți cei ce au sorbit până la fund, cei ce au gustat mai din plin sunt în mormânt; ei nu vor vorbi niciodată. *Esențialul* despre lagărele Arhipelagului nu va fi spus de nimeni, nicicând”.

ALEXANDRU SOLJENIȚIN – *Arhipelagul Gulag. 1918-1956. Încercare de investigație literară*, vol.II, București, Editura Univers, 1997, p.6.

Alexandru Soljenitin (n.1918), simbolul disidenței ruse, scrie romane de substanță autobiografică în care descrie ororile sistemului totalitarist și îngrădirea libertății individului.

2.7. „ERA TICĂLOȘILOR”

Monica Lovinescu (n.1923), critic literar și eseist, cu rezidență la Paris, a desfășurat alături de soțul ei, Virgil Ierunca, o activitate critică aparte – critica radiofonică, prin intermediul postului *Europa liberă*. *Unde scurte* (4 volume) cuprind o mică parte din opera Monicăi Lovinescu.

„Cum a devenit imposibilul aproape posibil o dată cu *Cel mai iubit dintre pământeni*, unde pentru prima oară un autor publicat în țară dibuiește esența răului în însuși actul «revoluționar» și insistă asupra rolului torționar al Securității, rămâne o întrebare deschisă, și-o pun toți cititorii care au

smuls acest roman din librării (cartea se cumpără la negru la prețuri incredibile și, bineînțeles, nu este reeditată). Să ne mirăm că unii cititori ai romanului, înmărmuriți de această trimitere a Securității în boxa acuzării, au lansat zvonul – persistent – că «organele» n-ar fi fost străine de moartea

scriitorului? [...] El arată în orice caz că nu prin povestea de iubire, și nu numai prin calitățile sale estetice, *Cel mai iubit dintre pământeni* a scurtcircuitat sensibilitatea publicului din țară. [...] Marin Preda a mers cel mai departe în cartea ce merită într-adevăr titlul pe care nu-l poartă: *Era ticăloșilor*.”

MONICA LOVINESCU – *Posteritatea contemporană. Unde scurte*, III, București, Editura Humanitas, 1994, pp. 132-141.

APLICAȚIE

1. Lucrând individual, apoi în perechi și în grup, identificați și notați cuvintele-cheie comune pentru toate cele opt surse ale nucleului „Nu totalitarismului!”.
2. După lectura atentă a surselor 2.5-7, listați, într-un tabel cu trei rubrici, cel puțin două argumente care să susțină titlurile surselor – „Limitele deznădejdii omenești”, „O insulă a ororii absolute” și „Era ticăloșilor”.

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Se recomandă activități care să se concentreze asupra utilizării istoriei orale. Un exemplu pentru constituirea de fonduri îl putem avea în volumul *Copilăria și adolescența altădată. Tinerii de azi cercetează istoria de ieri – Concursul Istoria mea – Eustory*, Ediția I, 2000, volum îngrijit de MIRELA-LUMINIȚA MURGESCU și SILVANA RACHIERU. (A se vedea și volumele edițiilor următoare).

3. CREDEM ÎN LIBERTATE, CREDEM ÎN OMUL DE LÂNGĂ NOI

3.1. „COPIII SĂ NU CADĂ ÎN PRĂPASTIE”

„– Nu mai înjura. Bine, hai, spune-mi altceva. Uite, de pildă, spune-mi ce vrei să te faci? Om de știință, avocat, sau ce?
– Nu pot să mă fac om de știință. N-am nici un talent la știință.

– Atunci avocat ... ca tata.
– Avocat! N-am nimic împotriva avocaților, dar nu mă tentează, i-am zis, adică-i o meserie frumoasă când își bat capul să scape cu viață oamenii nevinovați sau alte lucruri d-astea, dar de obicei când ești avocat nu faci lucruri d-astea. De obicei, câștigi o grămadă de bani și joci golf și bridge și-ți cumperi mașini și bei Martini și arăți ca un om important. [...]

– Te omoară tata. *Te omoară (s.a)*, mi-a zis.

Dar n-o ascultam. Mă gândeam la altceva – la ceva năstrușnic.

– Știi ce mi-ar plăcea mie să fiu? am întrebat-o. Știi ce-aș vrea să fiu, dacă aș putea s-aleg?

– Ce? Și nu mai înjura.
– Știi cântecul ăla: *Dacă cineva prinde pe careva venind prin lanul de secară*. Mi-ar plăcea ...

– E *Dacă cineva întâlnește pe careva venind prin lanul de secară*, spuse Phoebe. [...]
– Am crezut că-i *Dacă cineva prinde pe careva* i-am zis. În orice caz, în mintea mea am văzut o mulțime de copii mititei jucând un joc în lanul întins de secară. Mii de copii – și nimeni în jur, adică nici un om mare, în afară de mine. Și eu stau la marginea unei prăpăstii amețitoare. Și știi ce fac? Prind copiii să nu cadă în prăpăstie. Vreau să spun, când aleargă și nu se uită unde merg, trebuie să le ies în cale și să-i prind. Asta aș face toată ziua. Aș sta de veghe în lanul de secară. Știu că-i o nebunie. Dar e singurul lucru care m-ar tenta. Știu că-i o nebunie. [...]

J.D. SALINGER – *De veghe în lanul de secară*, Iași, Editura Polirom, 2001, pp. 209-210

Denumirea ultimului nucleu al temei se constituie, în fapt, într-un Motto, care trebuie completat cu titlul volumului de referință al renumitului filosof Karl Raimund Popper (1902-1994) – *În căutarea unei lumi mai bune* (1998, Humanitas). Sursele nucleului, îndeosebi conexe, au un rol însemnat în cunoașterea, respectarea și promovarea valorilor și aspirațiilor fiecărei noi generații, a valorilor și aspirațiilor umanității.

Jerome D. Salinger (n. 1919) a creat un idol – Holden Caulfield, în vârstă de 16 ani – „primul star pop al literaturii universale” – care visează la o viață liberă, simplă, în mijlocul naturii, departe de toate civilizațiile și de toți „blestemații” de adulți și lumea lor de minciuni, în care totul se învârtă în jurul banilor și al puterii.

3.2. WOODSTOCK (15-17.08.1969): FESTIVALUL „GENERAȚIA IUBIRII”

3.2.1.

3.2.2.

Sursa imaginilor: www.woodstock69.com

3.2.3. Mișcarea hippy.

„Mișcarea hippy din SUA a lansat sfidarea societății industriale, înlocuind tehnopessimismul acesteia cu tehnopesimism și, chiar, tehnofobie, formulând chemarea «Înapoi la natură». Chemarea conținea nostalgia, dorul de întoarcere la cultura preindustrială (A. Toffler). Pe acest fundal, a apărut, odată cu pletele, interesul față de astrologie,

misticism, culte orientale, secte și religii neoficiale, a apărut moda «retro» cu ghetete înalte, rochiile lălâi și ochelarii bunicuței; sfidarea costumului impecabil al întreprinzătorului industrial-bancar-comercial și înlocuirea lui cu o vestimentație care mimează sărăcia; mărgelele indiene și banderolele pe cap resping ghiulul de aur și melonul «respectabilității» erei industriale.»

VIORICA RAMBA – *Ecologii culturale vechi și noi în pragul mileniului III. Repere sintetice din istoria culturii umane*, București, All Educational, 1999, pp. 463-464.

În cartea sa, Viorica Ramba a dorit să îmbogățească zestrea de valori a lumii. Dintre mișcările tineretului (începute în anii '50 – mișcarea beatnik-ilor), mișcarea hippy – componentă puternică a culturii tinerilor – a atins punctul culminant la legendarul Festival de la Woodstock. Cunoscutul scriitor Paulo Coelho (n.1947, Brazilia) a fost adept al mișcării hippy. Împreună cu muzicianul Raul Seixos „au revoluționat scena rock-ului brazilian”.

Artiștii spectacolului rock *Hair* (1968) ilustrează stilul hippy. *Hair* a devenit un hit. (Secolul XX: pas cu pas)

3.2.4. Postmodernismul și muzica rock

„[...] Genul de narațiune implicat în istoria ei ar putea fi următorul: după revolta dezlănțuită din anii '60, muzica rock este încadrată în canoane și asimilată de industria culturii în anii '70, exact în momentul în care reprezentanții ei cei mai progresiști păreau să exploreze stiluri experimentale sau parodii ale acestora asociate cu estetica avangardistă contemporană; rezultatul este un amalgam contradictoriu, dar, s-ar putea susține, «modernist», care încorporează experimentalul și instituționalul. [...]

În termeni generali, desigur, muzica rock pretinde că este cea mai reprezentativă dintre formele culturale postmoderne. În primul rând, ea întruchipează perfect paradoxul principal al culturii de masă contemporane, prin accesibilitatea și influența sa, globale și unificatoare, pe de o parte, combinate cu tolerarea și promovarea pluralității stilurilor, mediilor și identităților etnice, pe de altă parte. Cu toate că are o istorie categoric evidentă, ușor demonstrabilă, muzica rock se caracterizează și printr-o impuritate înnăscută a mijloacelor și esenței sale. Încă de la început, prestigiu

Steven Connor, istoric și teoretician literar, profesor la University of London, a urmat evoluția tipică a studiilor literare, îmbrățișând, în cele din urmă, agenda mai provocatoare a studiilor culturale. De altfel, reperete tematice ale cărții sale *Cultura postmodernă...*, studiu cu excelentă valoare de ghid teoretic, pus acum pe masa specialistului român, îi lămuresc poziția. Un capitol este dedicat consecințelor amplului fenomen pe care îl trăim și în Europa de Est. Dezbaterile noi, incluse în ediția a II-a, au scopul nu numai de a aduce cartea la zi – prin analiza unor dezvoltări practice și teoretice mai noi în domeniile dansului, muzicii, studiilor culturale, culturii generate de cibernetică, al geografiei și al gândirii ecologice, precum și prin reflecțiile mai recente ale unor gânditori ca Jean-François Lyotard și Frederic Jameson –, ci, de asemenea, de a oferi câteva materiale și ocazii pentru abordarea acestei supracoențe.

muzicii rock a depins de forța amalgamărilor sale cu cultura tineretului în ansamblu; cu moda, cu stilul și cultura străzii, cu spectacolul și arta interpretativă din creațiile unor

artiști, cu filmul și noile tehnologii și forme de media axate pe reproducere – exemplul cel mai recent și elocvent fiind video-clipurile de muzică rock. [...]”

STEVEN CONNOR – *Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane*, Ediția a II-a, București, Editura Meridiane, 1999, p. 259, 260-261.

3.3. „VÂNTUL DE LIBERTATE...”

„Către Sfârșitul anilor '60, totuși, odată cu înmulțirea traducerilor din literatura și critica universală [...], artiștii, criticii și publicul iau cunoștință, cu un oarecare decalaj temporal, de numeroase direcții, orientări, puncte de vedere, practică artistică ale vieții intelectuale din Occident. Este epoca în care lumea vestică se schimbă într-un ritm dramatic în jurul aceluși «turning point» esențial care a fost anul 1968, anul

intrării trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia și al mișcărilor studențești din Paris. Este epoca războiului din Vietnam, a mișcărilor hippy, a revoluției sexuale, a structuralismului și a romanului sud-american. Vântul de libertate începe să bată și în cultura română: apar acum primii disidenți și primele mișcări literare și artistice care nu se mai inspiră din vechiul modernism interbelic [...]”

MIRCEA CĂRTĂRESCU – *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999, pp. 132-133.

Mircea Cărtărescu (n. 1956) este, din 1980 și până în 1989, profesor la Școala Nr. 41 din București, funcționar la Uniunea Scriitorilor și redactor la revista „Caiete critice”. În anul 1990 devine asistent, iar în 1991 lector la Catedra de Istoria literaturii române a Facultății de Litere din București. A debutat în 1978, în „România Literară”. Cunoaște succesul, dar și contestarea. Devine repede un lider de opinie, participând cu frenezie la afirmarea generației '80, sub stindardul, definitiv adoptat, al „postmodernismului”.

3.4. TINERE, TACI!

Mai 1968: Președintele De Gaulle și mișcările tineretului studios (Afiș manifest, *Personalități care au schimbat istoria lumii*, 4 vol., Larousse, București, Editura Enciclopedia RAO, 2002-2004.)

Criza din mai 1968 se înscrie într-un val de contestări înregistrat pe plan mondial, comun tuturor țărilor dezvoltate, care pune sub semnul întrebării înseși fundamentele societății. Revolta studenților francezi antrenează și o revoltă spontană a muncitorilor. Criza socială dobândește o dimensiune politică pentru regimul generalului Charles De Gaulle (1890-1970). Unul dintre liderii revoltelor studențești din Franța a fost Daniel Marc Cohn-Bendit, astăzi copreședintele grupului euro-parlamentar Verzii – Alianța Liberă Europeană.

3.5. TINERETUL „SPERANȚA LUMII”

„Tinerilor trebuie să li se acorde dreptul de a-și spune cuvântul, precum și o putere reală de a lua hotărâri nu numai în problemele lor, dar și în acelea privind întreaga activitate socială.

Puterea impune o răspundere sporită a tinerilor, iar răspunderea generează maturizarea. Ar fi o mare greșeală să credem că tineretul nu poate face altceva decât să critice și să revendice [...]. Vreau numai să spun că tineretul protestatar nu înseamnă neapărat o generație nedisciplinată și în nici un caz lipsită de idealism.[...] Am observat apoi, cu plăcere, că tineretul este capabil să lărgescă aria solidarității umane. Marile probleme privind destinele omenirii, mizeria „lumii a treia” și pacea internațională au luat o asemenea amploare, încât cu greu putem pretinde tineretului să aibă încredere întotdeauna în înțelepciunea generației vechi.”

URHO KEKKONEN – *Un tineret lipsit de prejudecăți, speranța lumii*, în *** – *Mărturii despre tineri și tinerețe*, Anchetă internațională, București, Editura Politică, 1970, pp. 125-126.
Imagine: www.eduskunta.fi

Urho Kekkonen (1900-1986) a fost Președinte al Finlandei (1956-1981); a promovat, consecvent, o politică pașnică, de neangajare, de menținere a unor bune relații de vecinătate.

3.6. IDOLI AI TINERILOR

3.6.1.

În clasamentul internațional al vedetelor care, deși au murit, câștigă încă milioane de dolari, Elvis ocupă primul loc – 40 milioane/an („Forbes” – 2005).

Elvis Presley (1935-1977) – actor și cântăreț american, unul dintre cei mai celebri artiști din secolul XX. Cunoscut ca Regele Rock and Roll-ului, a fost unul dintre primii idoli ai protestului adolescentin împotriva normelor și valorilor generației părinților.

3.6.2. Bob Dylan: *Sfârșitul nu-i aici* (Traducerea: Florian Pittiș)

„Când necazuri te doboară
Și prieteni n-ai să-i strigi
Ține minte
sfârșitul nu-i aici [...]

Când oprit la o răscruce
Drumul nu știi să-l prezici
Ține minte
sfârșitul nu-i aici

Când nu mai ai nici vise
Și nu știi cum să te ridici,
Ține minte
sfârșitul nu-i aici

Pomul vieții crește mândru
Unde spiritul e viu,
Luminează ea, salvarea
Cerul gol și cenușiu [...]

3.6.3.

Imaginează-ți
[...]

„Imaginează-ți că nu ar mai exista
proprietăți

Mă întreb dacă poți
N-ar mai exista nici lăcomie, nici foamete
O înfrățire a oamenilor
Imaginează-ți toți oamenii
Bucurându-se de aceeași lume...
M-ai putea considera un visător
Dar nu sunt singurul
Sper că într-o zi vei fi alături de noi
Iar lumea ar fi unită”

Bob Dylan – cântăreț provenit din „beat generation” a anilor '50 – devine, din anii '60, figura centrală a cântecelor cu mesaj politic. Textele cântecelor sale figurează în toate dicționarele de literatură universală.

The Beatles – legendara formație care a revoluționat muzica anilor 1960; prin contribuția lor, rock-ul a atins apogeul. Limbajul textelor era limbajul cotidian al tinerilor, care doreau să trăiască liberi, fără compromisuri.

John Lennon, autorul piesei *Imagine*, „simbol al inspirației și o conștiință” – este apreciat de către Paul McCartney drept „una dintre personalitățile care au marcat secolul XX”.

3.6.4.

Nadia Comăneci ocupă locul patru în lume într-un top al celor mai importante performanțe sportive din ultimii 150 de ani („Forbes” – 2005).

Nadia Comăneci (n. 1961) – favorită a publicului și a presei, câștigătoare a 3 medalii de aur și a primei note de 10 la Jocurile Olimpice de la Montreal, în 1976. Și astăzi, idol al celor care aspiră spre glorie sau admiră perfecțiunea.

3.7. FESTIVALUL STUFSTOCK ȘI MESAJUL SĂU

„Festivalul de muzică rock Stufstock este un mesager. El dă muzicii dreptul să vorbească în numele lucrurilor pe care le prețuim. În august 2003, în fața scenei de la Stufstock, zeci de mii de oameni s-au alăturat apelului nostru de a salva oaza de libertate de la Vama Veche și 2 Mai. Mesajul concertului protest de atunci a fost auzit [...]. Am

ales muzica rock pentru că ea poate să exprime cel mai bine lucrurile în care credem: libertatea spiritului, ocrotirea naturii, toleranța și acceptarea diferențelor dintre noi, atitudinea civică, solidaritatea cu cei care împărtășesc aceleași valori.”

În context, menționăm că artiștii hip-hop iau atitudine la modul responsabil, îi învață pe oameni

să gândească cu mintea lor. Florin Dumitrescu, textierul trupei „Sarmalele Reci”, evidențiază că „tinerii de azi sunt mai dornici să își afirme vocația contestatară”, iar formația „Morometzii” cântă „România trezește-te!”, deoarece, afirmă „B.U.G. Mafia”, „Ținem prea mult la țara asta, așa amărâtă cum e”.

APLICAȚIE

1. Studiați, individual și apoi în perechi, sursele scrise și ilustrațiile secvenței 3.1-7 și notați elementele fiecărei surse care susțin denumirea ei.
2. În grupuri de trei-patru elevi, analizați sursele 3.1, 3.2.1-4 și 3.5 – inclusiv prezentările lor – și desprindeți valori și aspirații ale „generației iubirii”. Menționați valorile care corespund personalității voastre.
3. Tot în grupuri mici, se abordează, prin suportul multiperspectivității, sursele 3.4. și 3.5. (ideile președinților De Gaulle și Urho Kekkonen). Concluziile sunt utilizate în activitatea finală.
4. Corelați, individual, apoi în grup, valorile promovate de „Generația iubirii” cu cele ale Festivalului Stufstock – imagini și texte – și desprindeți asemănările și deosebirile. Ce gânduri și sentimente v-ar anima dacă ați participa direct la astfel de manifestări? Exprimați-le!

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Pentru diversitate didactico-metodică, propunem tehnica de învățare prin colaborare/cooperare *Linia valorilor*, care se poate realiza prin doi pași: a) se lansează întrebarea care admite mai multe perspective de abordare/soluții posibile: Cultura „generației iubirii” putea reprezenta cultura viitorului?; b) se antrenează la discuții toată clasa de elevi, în dispunerea: pro – indeciși – contra. De asemenea, se poate solicita elevilor să constituie fonduri de surse personale, care să le permită corelații tematice multiple. Portofoliul poate cuprinde: mărturii legate de temă; versuri ale trupelor preferate care să ilustreze valorile, întrebările, idealurile generației; o cronologie a formării culturii tinerilor; un glosar de termeni; referate; ilustrații; fotografii etc. De exemplu: „Momentul de răscruce în viața mea a fost când, la Paris, am văzut [...] filmul cu festivalul de la Woodstock”- ARA ȘEPTILICI în dialog cu FLORIAN PITTIȘ – *Libertatea este o corabie desenată pe un perete de celulă* („Cultura”, 4-10 august 2004). Sau versurile hit-ului formației „Sarmalele Reci” – „Mai bine viu decât mort”: „[...] Nu vezi că te-au setat/ nu vezi că te-au programat/ să-i ascuți/ Nu vezi, ești liber doar/ cât e lanțul pân’ la par/ nu mai mult./ Nu vezi că nu mai vezi/ Nu crezi că nu mai crezi/ Află că poți afla/ Strigă cât poți striga”.

EVALUAREA SUMATIVĂ

Elaborați un eseu, din cel puțin 700 de cuvinte, cu titlul temei: *Cultura tinerilor – valori, idealuri, aspirații*. În structura problematică, liber stabilită, și în conținutul eseului cuprindeți cuvinte-cheie pentru temă, cuvinte selectate din toate nucleeele temei. Exprimați-vă critic și optați argumentat pentru o idee sau alta!

II. OMUL ÎN CENTRUL GLOBALIZĂRII

Cercetători ai domeniului apreciază că rădăcinile istorice ale globalizării economice și culturale actuale se regăsesc în etnocentrismul occidental; modelul occidental de societate este prezent în contextul dominației coloniale și post-coloniale ca un model universal de urmat. Evoluțiile politice și dezvoltările culturale după cel de-Al Doilea Război Mondial au favorizat, la rândul lor, accelerarea ritmului globalizării. Un nou pas s-a făcut în momentul încetării Războiului Rece; acceptarea aceluiași principii – credința în supremația valorilor democratice și a economiei de piață, necesitatea luptei împotriva violenței și a terorismului s.a. – de către majoritatea statelor i-a determinat pe unii să vorbească atât de sfârșitul ideologiei, cât și al istoriei.

Globalizarea, manifestările și consecințele ei.

Specialiști reputați au identificat atât aspectele problematice ale globalizării, cât și pe cele pozitive ale aceluiași proces. Impunerea modelului economic capitalist, neoliberal, după prăbușirea lumii bipolare (1989-1990), proces care implică și impunerea unei standardizări culturale, are drept efect apariția unor mișcări mondiale antiglobalizare sau de promovare a „umanizării globalizării.”

Un nou sistem de valori; dezvoltarea unei conștiințe universale.

Modernitatea, în sens european și nord-american, marchează istoria lumii prin revoluția industrială și constituirea statului-națiune, ca model politic de stat, și este considerată ca reprezentând drumul pentru obținerea libertății și dreptății într-un stat de drept, într-o societate mai democratică. Se evidențiază că de schimbarea paradigmei de la modernism la postmodernism se leagă și o modificare fundamentală a valorilor, care permite o consolidare a viziunii etico-religioase asupra lumii. Adevărata provocare a globalizării este „dezvoltarea unei conștiințe universale a cărei principală valoare sunt drepturile omului, democrația pluralistă și egalitatea tuturor oamenilor.”¹

După cum se cunoaște, fenomenele culturale se dezvoltă într-un spațiu al interferențelor multiple, venite din toate direcțiile, un spațiu numit, cu mult timp în urmă, „sat planetar”. Încât, „chiar dacă s-a aflat în spatele Cortinei de Fier, civilizația românească a ultimelor decenii n-a putut fi complet izolată de ceea ce s-a întâmplat prin alte părți. «Spiritul timpului» s-a făcut simțit și la noi [...]. Amintiți-vă că la sfârșitul anilor '70, pe diverse căi, ajungeau și la noi formule ale civilizației occidentale, care evoluau atunci spre postmodernitate: cărți, muzică rock, filme de un anumit tip, forme de cultură în sens larg, comportamental și de mentalitate, mergând până la detalii de viață concretă [...]. Toate aceste lucruri, care de fapt erau simptome ale unei lumi și ale unei culturi, întâlneau niște medii favorabile: erau bine primite, erau râvnite, erau arborate ca niște semne de emancipare. [...].”²

În Raportul său către UNESCO, Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI reliefează principalele șapte tensiuni cu care se confruntă lumea și care afectează educația. Dintre acestea menționăm: tensiunea dintre global și local; tensiunea dintre universal și individual; tensiunea dintre tradiție și modernitate; tensiunea dintre nevoia competiției și grija pentru egalitatea șanselor. În acest context, Comisia Internațională UNESCO propune „patru piloni” ca temelie a educației, ca o strategie care ar putea sprijini confruntarea cu cele șapte tensiuni/provocări și, evident, rezolvarea lor: 1. a învăța să trăim împreună; 2. a învăța să cunoaștem; 3. a învăța cum să acționăm; 4. a învăța să fim.³

Documentele românești de politică educațională relevă un consens referitor la schimbările necesare pentru a face față provocărilor mileniului trei, precum: dezvoltarea unui sistem de criterii, standarde și indicatori de calitate corelați cu cei utilizați pe plan internațional; accent pe dimensiunea umanistă a educației; dezvoltarea competențelor, valorilor, atitudinilor necesare integrării rapide într-o societate care prețuiește libertatea, democrația, diversitatea, pluralismul etic și cultural. Istoria, prin excelență, poate contribui la conștientizarea de către tineri a moștenirii comune de idealuri și tradiții politice, poate să ofere și să formeze cunoștințele, competențele, valorile și atitudinile de care tinerii au nevoie pentru a juca un rol activ în societatea democratică pe care o edificăm, la început de nou secol și mileniu.

Această a doua temă – sugestiv intitulată – se integrează organic în modul, contribuind substanțial la definirea mesajelor sale. Fiecare secvență din cadrul temei – *Globalizarea și manifestările ei*, *Consecințele globalizării*, *Globalizarea și identitatea națională*, *Dezvoltarea unei conștiințe universale* – adaugă noi elemente la sistemul de valori pe care îl formăm prin activități curriculare și extracurriculare.

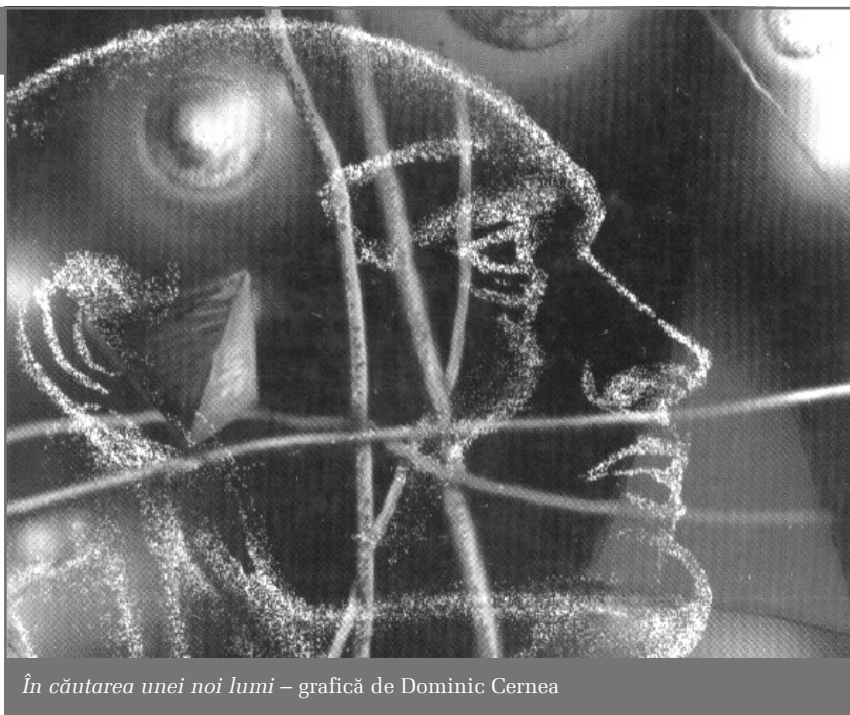
1 WALTER SCHWIMMER, Secretar General al Consiliului Europei, RUI GOMES (coordonator proiect) – *Repere. Manual de educație pentru drepturile omului*, Consiliul Europei, 2004, p.421.

2 ION BOGDAN LEFTER – *Postmodernism. Din dosarul unei bătălii culturale*, Ediția a II-a, adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002, p. 78 și 320.

3 Vezi, pe larg: JACQUES DELORS (coordonator) – *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO a Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Iași, Editura Polirom, 2000.

1. GLOBALIZAREA ȘI MANIFESTĂRILE EI

1.1. INTERPRETĂRI ALE GLOBALIZĂRII

În căutarea unei noi lumi – grafică de Dominic Cernea

- „1. interpretare istorică: în raport cu dominanța occidentală;
2. interpretare socială: în raport cu absența unui model viabil de societate, ca răspuns la schimbările și clivajele provocate de globalizare;
3. interpretare economică: în raport cu dimensiunea economică și financiară și cu impunerea capitalismului la nivel planetar;
4. interpretare geopolitică: în raport cu hegemonia planetară;
5. interpretare umanistă: în raport cu etica și demnitatea umană;
6. interpretare ecologică: în raport cu biodiversitatea și cu provocările de natură ecologică;
7. interpretare legată de mediu: în raport cu respectarea biodiversității și cu provocările de natură ecologică;
8. interpretare culturală: în raport cu educația, cu diversitatea lingvistică și culturală, cu viziunea asupra lumii și cu credințele religioase;
9. interpretare demografică: în raport cu mobilitatea populațiilor (migrații).”

JOSÉ MARIN GONZALES *Globalizare, neoliberalism, educație și diversitate culturală*, în LAVINIA BĂRLOGEANU (coordonator) – *Identitate și globalizare. Actele Colocviului Internațional „Identitate și globalizare”*, București, Editura Educația 2000+, Editura Humanitas Educațional, 2005, p. 122.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 ne-au făcut să înțelegem foarte bine că împărțim cu toții o singură planetă, iar pentru a trăi împreună – pentru că suntem o comunitate globală – trebuie să respectăm câteva reguli corecte și juste. Primul subcapitol al temei supune atenției/dezbaterii definiția procesului complex al globalizării și unele forme ale acestuia. De asemenea, se reliefează că evenimente recente, atât în Europa, cât și în alte continente, amenință fundamentele unei culturi a păcii și a drepturilor omului. Acestea evidențiază necesitatea unei abordări imediate, explicite și conștiente a educației pentru drepturile omului, pentru democrație pluralistă.

JOSÉ MARIN GONZALES, de la Universitățile de Geneve, este unul dintre participanții de seamă la Colocviul Internațional „Identitate și globalizare”, organizat, la București, la începutul lunii iulie 2005. Studiul său se construiește pornind de la o reflecție interculturală asupra raporturilor dintre local și global și încearcă să surprindă diferite aspecte și consecințe ale globalizării. De asemenea, relevă că unul dintre elementele-cheie ale schimbărilor actuale este reprezentat de educație.

1.2. GLOBALIZAREA NU MAI ESTE DOAR PROBLEMA ECONOMIȘTILOR

„Termenul de globalizare desemnează ansamblul fenomenelor prin intermediul cărora viața fiecărui locuitor al planetei este legată, cel puțin în parte, de hotărârile luate în afara propriei țări și asupra cărora nu are nici un control [...] Intensificarea schimburilor cu regiuni adesea îndepărtate, delocalizarea întreprinderilor, deplasarea mâinii de lucru, liberalizarea mișcărilor de capital sunt tot atâtea manifestări ale globalizării, ale cărei efecte, laudate de școala liberală, sunt repuse în

discuție de către unii la cotitura secolelor al XX-lea și al XXI-lea [...]. Ceea ce caracterizează în mod sigur globalizarea în acest început de mileniu este faptul că ea a încetat să mai fie o problemă doar a economiștilor. Acest fenomen, care influențează nu numai comerțul, ci și cultura și sănătatea, face valuri. Strategiile firmelor multinaționale le răspund – atunci când nu i se opun – strategiile alternative ale denigratorilor globalizării. [...]”.

BERNARD GUILLOCHON – *Globalizarea – o singură planetă, proiecte divergente*, Mica Enciclopedie Larousse, Enciclopedia RAO, 2003, p.10 și 66.

BERNARD GUILLOCHON, cunoscut profesor de științe economice la Universitatea Paris-IX-Dauphine, autor al mai multor lucrări despre economia mondială, și-a propus să construiască, în volumul *Globalizarea...*, un portret complet al aspectelor complexe și contradictorii ale fenomenului multiform. Celebra enciclopedie Larousse ne îndrumă și ne ajută să înțelegem Lumea și să protejăm Planeta.

1.3. ADAPTĂRI ȘI RĂSPUNSURI

„[...] Globalizarea se referă la posibilitatea acțiunii cotidiene de a depăși granițele în diferite domenii ale economiei, informației, ecologiei, tehnicii, conflictelor transculturale și ale societății civile. De fapt, ea implică în acest mod ceva familiar și, în același timp, neînțeles, greu de conceput, care cu o forță posibilă modifică elementar viața de zi cu zi, obligând la adaptări și răspunsuri. Bani, tehnologii, mărfuri, informații, toxine «trec» granița, de parcă aceasta nici nu ar exista. Își află calea

până și lucruri, persoane sau ideologii, pe care guvernele ar dori să le blocheze dincolo de hotarele țărilor lor (droguri, imigranți ilegali, critici la adresa încălcării drepturilor omului). Înțeleasă astfel, globalizarea reprezintă moartea distanțelor; abandonarea în forme de viață transnaționale, adesea nedorite și neînțelese sau [...] acțiunea și (co)existența dincolo de depărtări (lumi aparent separate ale statelor naționale, religiilor, regiunilor, continentelor).”

ULRICH BECK – *Ce este globalizarea? Erori ale globalismului – răspunsuri la globalizare*, București, Editura Trei, 2003, p. 39.

ULRICH BECK, universitar la London School of Economics (L.S.E.), evidențiază, printre altele, că atacurile teroriste sinucigașe de la 11 septembrie au dezvăluit lumii întregi vulnerabilitatea civilizației occidentale, dar nu globalizarea este cauza terorismului. Volumul își propune să ofere o introducere în hățișul dezbaterilor privind globalizarea, multitudinea ei de valențe, sensuri și dimensiuni arareori diferențiate și își dorește să ajute la evitarea capcanelor gândirii. În prim plan se află o dublă întrebare: Ce urmărește globalizarea și cum poate fi ea modelată politic?

1.4. O ȚARĂ — DOUĂ VIZIUNI

„[...] Globalizarea economică nu face unanimitate, doar în lumea academică, dar, cum e și

normal, ea devine tema controversată în arena politică a statelor naționale, unde se

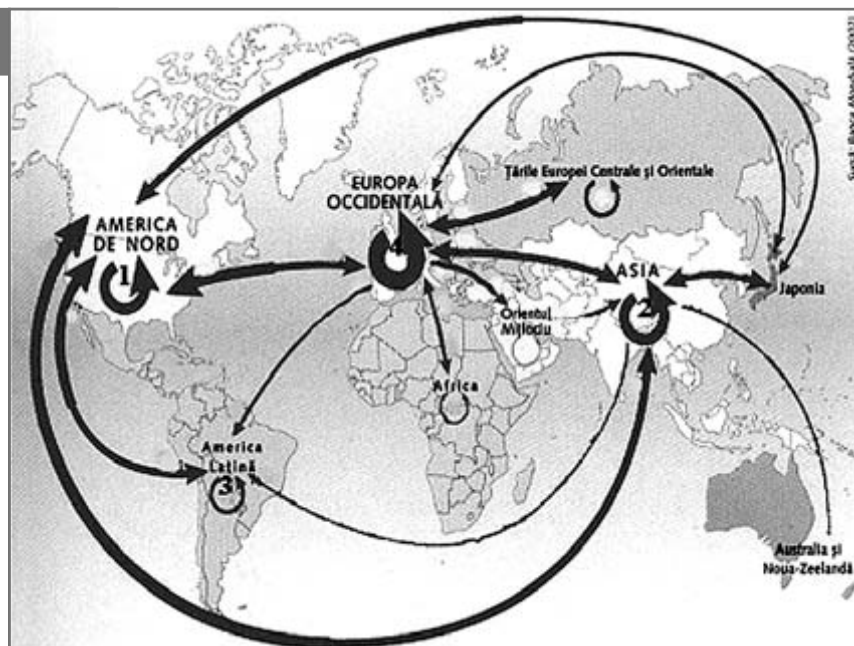
confruntă două viziuni despre felul în care țara în chestiune se va conecta la rețeaua globalizării, ce strategii și concepte trebuie să guverneze relațiile dintre local și global. Un exemplu recent, relatat de *Reuters*, este cel al Finlandei, unde primul ministru și președintele țării au păreri opuse pe această temă. În timp ce Matti Vanhanen este partizanul unei viziuni pozitive și un suporter al globalizării, președintele Tarja Halonen a criticat deja globalizarea ca fiind imorală și producătoare de sărăcie. Confruntările au fost

alimentate de publicarea unui raport despre rolul pe care trebuie să-l joace Finlanda în economia internațională, care recomandă mai multă deschidere față de exterior, modificări ale legilor, ca bază pentru creșterea economică, programe sociale și crearea de locuri de muncă. Raportul pregătit de un grup de specialiști se află în prezent în postura de măr al discordiei pentru partidele Finlandei, sindicate, patronat și alte organizații naționale care încearcă să-și apere interesele membrilor lor.”

www.globalizarea.com/globalizare-stiri.htm

Scopul site-ului www.globalizarea.com este acela de a oferi o rapidă trecere în revistă a ideilor exprimate de specialiști români și străini despre aspecte ale globalizării. De asemenea, se dorește să se declanșeze reflecția critică, documentată, în rândul românilor, din țară sau din diaspora, despre realități urgente care ne afectează viața la nivel individual, dar și colectiv. Social-democrata Tarja Halonen, prima femeie președinte a Finlandei, a fost realesă în această funcție în ianuarie 2006.

1.5. GLOBALIZAREA ȘI REGIONALIZAREA SCHIMBURILOR

1. ALÉNA = NAFTA (Acordul de Liber Schimb Nord-American semnat, în anul 1994, între Canada, SUA și Mexic)
2. ASEAN (Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei, creată la Bangkok, în anul 1967; cuprinde zece state)
3. MERCOSUR (Piața Comună a Sudului, creată, în anul 1991, de către Argentina, Brazilia, Paraguai și Uruguay)
4. U.E. (Uniunea Europeană s-a născut în anul 1950, prin voința a șase state, voință instituționalizată, în anul 1957, prin Tratatul de la Roma)

APLICAȚIE

Având drept suport harta și cunoștințele anterioare, explicați raportările dintre organizațiile regionale și procesul globalizării, cu particularizarea poziționării U.E.

APLICAȚIE

1. Studiați, în perechi, sursele 1-5 ale nucleului 1 – *Globalizarea și manifestările ei* – și notați principalele idei ale textelor și ale imaginilor, din perspectiva titlului *Globalizarea și manifestările ei*.
 - a. De ce globalizarea nu este numai problema economiștilor? Notați pe un poster!
 - b. Care sunt manifestările globalizării considerate pozitive și care sunt manifestările negative?
 - c. Menționați-le într-un tabel cu două coloane și exprimați-vă punctul de vedere!
 - d. Recitiți punctele de vedere ale prim-ministrului și ale președintelui Finlandei referitoare la procesul globalizării. Optați, argumentat, pentru un punct de vedere, încercând să luați în considerare diversitatea de opinii existente.
2. Plecând de la imaginea 1.1. – *În căutarea unei noi lumi* –, realizați un eseu, nestructurat, în 250 de cuvinte. Valorificați informațiile din secvența 1 a temei, manifestând coerență, rigoare și gândire critică, inclusiv comentarii atitudinal-valorice; titlul este la liberă alegere.

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Parte din procesul deosebit de complex și rapid al globalizării, conținutul nucleului (texte, ilustrații), împreună cu argumentul temei, ajută la identificarea unor caracteristici ale contextului economic, social-politic și cultural-istoric al epocii. Pentru aprofundarea problemei, se recomandă, odată cu parcurgerea bibliografiei de referință – atent indicată și dimensionată de profesor – selectarea, de către fiecare elev, din ziare și reviste, din CD-uri etc., de informații și ilustrații referitoare la manifestările globalizării, în toate domeniile vieții umane, cu precădere cele conexe cu zona sa rezidențială. Este indicat ca fiecare sursă să fie însoțită de comentarii valorice, critice proprii.

2. CONSECINȚELE GLOBALIZĂRII

2.1.A. ASPECTE POZITIVE ASUMATE ALE GLOBALIZĂRII

„1. Redefinirea cetățeniei:

O nouă dimensiune a cetățeniei își face apariția, care este denumită cetățenie globală. Aceasta combină conceptul tradițional de cetățenie, legat de exercitarea drepturilor politice și legale, cu obligații, cum ar fi votul. Într-adevăr, a fi cetățean global în ziua de azi înseamnă a fi mai critic cu privire la ceea ce consumi și la condițiile în care au fost produse bunurile și a fi mai conștient de problemele globale, cum ar fi sărăcia care afectează lumea, problemele de mediu sau violența [...].

2. Creșterea mobilității și comunicații mai rapide: [...]

Aceasta ne dă ocazia să împărtășim și să învățăm unii de la alții și de la alte culturi, învățând să fim mai toleranți și să ne respectăm mai mult.

3. Deschiderea treptată a granițelor: Ar trebui să faciliteze dezvoltarea și aplicarea sistemelor juridice regionale și transnaționale de protecție a drepturilor omului, care pot corecta încălcările drepturilor omului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului este un exemplu de sistem regional de protecție a drepturilor omului eficient.”

Reputați specialiști apreciază că globalizarea în sine nu este nici bună, nici rea. Ea a făcut – și poate face – foarte mult bine, dar, în același timp, în multe zone ale lumii, a produs – și produce – sărăcie și instabilitate. Există foarte multe controverse cu privire la consecințele actuale și potențiale ale globalizării; se identifică numeroase dileme și, în multe cazuri, nu există răspunsuri clare.

Utilizatori internet

Țara	Milioane	Procent din populație
SUA	185,5	63%
Japonia	78,0	61%
Germania	47,1	57%
România	4,9	22%
China	99,8	8%

INTERNETUL - CHEIA CARE ÎNCHIDE ȘI DESCHIDE LUMEA

La Summitul Mondial al Societății Informației (Tunis, 16-18 noiembrie 2005), cea mai mare reuniune internațională organizată vreodată sub egida ONU (23.000 de participanți, din 170 de țări), s-a relevat că Internetul a devenit agentul unor schimbări revoluționare în toate sferele de activitate. Din păcate, din cele șase miliarde de locuitori ai planetei, doar un miliard beneficiază de accesul la rețeaua informatizată mondială.

2.1.B. PROVOCĂRI-CHEIE ALE GLOBALIZĂRII

„*Reducerea suveranității statelor:* Dacă guvernele au din ce în ce mai puțin control asupra deciziilor-cheie care le pot afecta economiile și, în consecință, bunăstarea oamenilor, cele mai puternice companii transnaționale, structuri interguvernamentale și instituții financiare private au o influență din ce în ce mai mare și tind să acționeze în același mod ca și guvernele [...].

«*Concentrare asupra aspectelor economice*»: Considerațiile economice iau

locul considerațiilor politice și sociale. [...]

Omogenizare: Unii argumentează că amenințarea de a trăi într-o societate unică integrată cu modele de comportament social și cultural standardizate ne-ar condiționa să mâncăm aceeași mâncare, să ascultăm aceeași muzică sau să privim aceleași filme, indiferent unde trăim și care este naționalitatea noastră. Această situație ar nega specificitatea fiecărei țări și ar viola dreptul nostru de a ne bucura de propriile noastre culturi.”

RUI GOMES (coordonator proiect) – *Repere. Manual de educație pentru drepturile omului*, Consiliul European, Institutul Intercultural, Timișoara, 2004, p. 418 și pp. 420-421.

RUI GOMES a asigurat coordonarea proiectului și editarea finală a *Manualului de educație pentru drepturile omului* (este și unul dintre cei opt autori), manual elaborat în cadrul Programului de Educație pentru Drepturile Omului al Directoratului pentru Tineret și Sport al Consiliului European. El poate fi folosit de către oricine este interesat de drepturile omului, democrație sau cetățenie.

2.2.A. AVANTAJELE MCDONALDIZĂRII

„[...] Procesul Mcdonaldizării a evoluat extraordinar și pentru că a condus, fără îndoială, la schimbări pozitive. Iată câteva exemple concrete:

– Procurarea de bunuri și servicii depinde mult mai puțin decât înainte de timp sau de localizarea geografică; oamenii pot face lucruri care înainte nu

erau posibile, cum ar fi să obțină bani sau un extras de cont la miezul nopții. [...]
– Alternative mult mai economice la bunuri și servicii la comandă, scumpe, deci oamenii își pot permite lucruri care înainte le erau inaccesibile.[...]

– Într-o lume aflată în transformare rapidă, nefamiliară, aparent ostilă, sistemul Mcdonaldizat este prin comparație un mediu stabil, familiar și sigur, care oferă confort. [...]

– Există o mai mare probabilitate ca oamenii să fie tratați egal, indiferent de rasă, sex sau clasă socială.

– Inovațiile tehnologice și organizaționale sunt mult mai rapid și mai ușor difuzate prin rețele de operatori identici.

– Produsele unei culturi sunt mult mai ușor difuzate către alte culturi.”

GEORGE RITZER este unul dintre cei mai cunoscuți sociologi americani contemporani. Cartea este un bestseller, una dintre cele mai importante și influente cărți apărute în ultimii 50 de ani, o referință obligatorie pentru studenții facultăților de sociologie din America.

2.2.B. O CRITICĂ A MCDONALDIZĂRII

„[...] De exemplu, Mcdonaldizarea a produs un număr mare de efecte negative asupra mediului. Unul dintre ele este efectul secundar al nevoii de a cultiva cartofi uniformi pentru a produce cartofi prăjiți într-un mod previzibil. Fermele uriașe de pe coasta de nord-vest a Pacificului care produc acum astfel de cartofi folosesc substanțe chimice pe scară largă. Mai mult, necesitatea de a obține un cartof prăjit perfect presupune că cea mai mare parte a cartofului se pierde, iar resturile se folosesc ca hrană pentru animale sau ca îngrășământ. Pânza freatică din zonă are acum o concentrație mare de nitrați, datorită, probabil, îngrășămintelor și

dejecțiilor animale. Mai sunt și alte probleme ecologice asociate Mcdonaldizării industriei fast-food: tăierea pădurilor pentru a produce hârtie pentru ambalaj, efectele nocive ale polistirenilor sau ale altor materiale folosite la împachetat, cantitatea enormă de nutrețuri necesare pentru creșterea animalelor care intră în procesul de producție etc. [...] Astfel de critici pot fi extinse la toate aspectele lumii în curs de Mcdonaldizare. De exemplu, la deschiderea parcului de distracții Euro Disney, un politician francez a spus că «acesta va bombarda Franța cu creații rupte de tradiție, care sunt pentru cultură ceea ce fast-food-ul este pentru gastronomie».”

GEORGE RITZER – *Mcdonaldizarea societății*, București, Editura comunicare.ro, 2000, pp. 29-30.

APLICAȚIE

1. Care este poziția voastră față de Mcdonaldizare? Argumentați!
2. Există în localitatea voastră un fast-food? Caracterizați-l din perspectiva avantajelor și dezavantajelor.

2.3.A. GLOBALIZAREA — PROPAGARE A BINELUI

„[...] Globalizarea poate fi o forță de propagare a binelui: globalizarea ideilor privitoare la democrație și la societatea civilă a schimbat modul de gândire al oamenilor, în vreme ce mișcările politice produse la scară mondială au dus la ușurarea poverii datoriilor și la adoptarea tratatului cu privire la minele terestre. Globalizarea a făcut ca sute de milioane de oameni să ajungă la un nivel de trai superior celui la care ei sau majoritatea economiștilor s-ar

fi gândit nu cu mult timp în urmă. Globalizarea economiei a adus foloase țărilor care au profitat de ea identificând noi piețe de export și atrăgând investițiile străine. Chiar și așa, țările care au avut cel mai mult de câștigat au fost cele care și-au asumat propria soartă și și-au dat seama de rolul pe care statul îl poate juca în procesul dezvoltării, renunțând a se mai baza pe ideea unei piețe capabile să-și rezolve singură problemele.”

JOSEPH STIGLITZ, în prezent, profesor la Universitatea Columbia, SUA, a primit Premiul Nobel pentru economie (2001) și a fost prim-vicepreședinte și economist-șef al Băncii Mondiale (1997-2000). Acordă asistență de specialitate guvernelor din diferite țări ale lumii. Foarte puțini specialiști sunt mai în măsură decât el să-și spună părerea cu privire la globalizare.

2.3.B. GLOBALIZAREA — PROPAGARE A RĂULUI

„[...] Pentru milioane de oameni, însă, globalizarea nu a adus nimic. Situația multora chiar s-a înrăutățit, locurile lor de muncă

fiind desființate, iar traiul devenind mai nesigur. Acești oameni s-au simțit tot mai neputincioși în fața unor forțe pe

care nu le puteau controla. Și-au văzut democrațiile subminate, iar culturile, erodate.

Dacă globalizarea va continua să se desfășoare ca până acum, dacă noi vom continua să nu învățăm din greșelile noastre, acest proces nu numai că nu va reuși să încurajeze dezvoltarea, dar va continua să producă sărăcie și instabilitate. Fără reformă, reacția de împotrivire care s-a declanșat deja se va amplifica, iar nemulțumirea în privința globalizării va crește. [...]"

JOSEPH E. STIGLITZ – *Globalizarea. Speranțe și deziluzii*, București, Editura Economică, 2005, pp. 378-379.

APLICAȚIE

1. Argumentați posibilul titlu al fotografiei: „Un copil din Asia «fabrică» renumitele mingi Nike”.
2. Susțineți aprecierea referitoare la mișcările antiglobalizare cu exemple din sursele temei (2.1-2) sau din evenimentele cotidiene specifice procesului de globalizare. Listați și argumentați exemplele!

APLICAȚIE

1. Studiați individual, apoi în perechi și în grupuri mici (3-4 elevi), toate sursele secvenței 2 – *Consecințele globalizării* – pentru a identifica și nota pe caiete consecințele pozitive și negative ale globalizării. Adăugați efecte ale globalizării în viața de zi cu zi.
2. Ordonăți consecințele globalizării într-un tabel și, concomitent, realizați o corespondență a acestora cu o valoare a democrației pe care o reflectă sau o încălcă; tabelul va avea structura de mai jos:

Componente	Consecințe pozitive	Valoarea afirmată	Consecințe negative	Valoarea încălcată
Economică				
Socială				
Culturală				
Politică				

3. Subdivizați componentele vieții umane (în cadrul consecințelor pozitive – negative) – ex.: politică/reducerea suveranității statelor, cetățenie globală etc. – și ierarhizați-le, argumentând poziționarea prin organizarea unei dezbateri cu întreaga clasă.
4. După analiza opiniilor unor renumiți specialiști referitoare la globalizare și la consecințele ei, explicați poziția lor – și a voastră – față de omul-cetățean și valorile lui în cadrul complexului proces.
5. Care este poziția voastră față de Mcdonaldizare? Realizați un eseu scurt, de cel mult 100 de cuvinte, în care să vă argumentați punctul de vedere.

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Recomandăm un joc de rol: după studierea atentă a secvenței II – *Consecințele globalizării* –, împărțiți-vă în cinci echipe, cu următoarele roluri: politicieni (putere-opoziție), întreprinzători, ecologiști, etnologi, reprezentanți ai autorității locale. Dezbateți, la nivelul echipei, consecințele globalizării. Câte un reprezentant va prezenta decizia grupului (subgrupului) pro sau contra globalizare. Un rol deosebit în formarea atitudinilor și interiorizarea unor valori poate să-l aibă realizarea de către elevi a unui portofoliu cu titlul „Live 8” (LIVE AID). După cum se știe, în data de 2 iulie 2005, peste 130 de artiști și trupe solo – printre care Madonna, Elton John, Paul McCartney, Pink Floyd, Sting, U2 – au cântat în fața a circa 1,5 milioane de participanți la concertele organizate în orașe mari din statele membre ale organizației G8. Sub motto-ul „Faceți din sărăcie istorie”, cel mai mare eveniment muzical din toate timpurile (5,5 miliarde de oameni au urmărit la T.V. concertele) a marcat debutul campaniei „Lungul drum către dreptate”.

3. GLOBALIZAREA ȘI IDENTITATEA NAȚIONALĂ

3.1. REDEFINIREA ROLULUI STATULUI

<http://www.iqi.ru/indexes/~Globalization.gif>

„[...] Democrația este în dificultate. Cum să-i faci pe cetățeni să înțeleagă metamorfoza în curs, pentru care nimeni nu i-a pregătit, în special în Europa, unde fiecare aștepta confortul unui stat providență? [...]”

Presiunea globalizării sparge monopolurile serviciilor publice. Controlul exercitat întotdeauna în istorie de către puterea politică asupra banilor, informației și educației, este inoperant. Centralismul este inadapdat experimentărilor întreprinse de pionieri. Statul este constrâns să-și redefinească misiunile, reducându-le la esențial. El este supus la o schimbare a dimensiunii: prea mic, nu are nici o greutate în negocieri la scară mondială, de unde inevitabila înmulțire a grupărilor regionale. Dar cum să păstrezi identitățile naționale care au stat până acum la baza solidarității cetățenilor? Pentru a construi ce societate? Cum să guvernezi diversitatea de tradiții și interese? Și cum să faci să apară o cultură identitară nouă, în interiorul căror frontiere virtuale? [...]”

YVES BRUNSVICK, ANDRÉ DANZIN – *Nașterea unei civilizații.. Șocul globalizării*. Apud: www.globalizarea.com

Ce se întâmplă cu statul, identitatea națională și valorile cultural-spirituale? Subminarea valorilor tradiționale pare să fie reală, iar orientările specialiștilor sunt diferite; concepția referitoare la natura și la rolul statului variază în funcție de școli.

Filosoful YVES BRUNSVICK este președinte de onoare al Biroului Internațional al Educației și vicepreședinte al Comisiei franceze pentru UNESCO. ANDRÉ DANZIN este de un sfert de veac consultant al Comisiei U.E., al NATO și al UNESCO, unde este președinte de onoare al programului interguvernamental de informatică.

3.2. ADEVĂRUL ECONOMIȘTILOR ȘI ADEVĂRUL POLITOLOGILOR

„În mișcarea actuală a globalizării, deținătorii de capital și managerii par să aibă un rol primordial. Frontierele tind să dispară, mijloacele financiare de care dispun firmele se dezvoltă, iar deciziile politice sunt mult influențate de situația economică internă. Ponderele relațiilor comerciale ne conduce la întrebarea următoare: statul, ca materializare a opțiunilor cetățenilor aparținând unei

aceleiași națiuni, mai este încă un actor important în relațiile economice internaționale? Răspunsul este afirmativ în măsura în care puterea publică hotărăște, prin politica sa, numeroase elemente esențiale ale economiei naționale și administrează relațiile externe, fie că acestea sunt conflictuale, fie cooperante. Economiștii privilegiază comportamentele întreprinderilor și ale

BERNERD GUILLOCHON a inclus în volumul său *Globalizarea – o singură planetă, proiecte divergente* mai multe anexe; una, foarte valoroasă, se numește *Dezbateri* – aici SUZAN GEORGE (membră a Mișcării internaționale ATTAC) și MARTIN WOLF (fost economist al Băncii Mondiale și editorialist la „Financial Times”) își confruntă punctele de vedere asupra rolului statului.

consumatorilor, pe când politologii consideră că actorul principal al relațiilor internaționale nu este

întreprinzătorul, ci statul. Adevărul se situează, fără îndoială, undeva între cele două viziuni, puțin prea radicale.

Istoria ideilor economice dezvăluie existența unei dezbateri în toată regula referitoare la acest punct.”

BERNARD GUILLOCHON – *Globalizarea – o singură planetă, proiecte divergente*, Mica Enciclopedie Larousse, Enciclopedia RAO, 2003, p. 78.

APLICAȚIE

1. Analizați individual și apoi în perechi sursele 3. 1-2 și desprindeți redefinirea rolului statului, din perspectiva funcțiilor interne și externe, cu implicații în viața oamenilor. Treceți rezultatele în tabelul de mai jos:

Exercitarea funcțiilor interne		Exercitarea funcțiilor externe	
Consecințe pozitive	Consecințe negative	Consecințe pozitive	Consecințe negative

2. Pornind de la întrebarea „Cine deține adevărul, economiștii sau politologii?”, realizați o dezbatere. Vă puteți situa, fiecare dintre voi, pe una dintre următoarele poziții: pro, indeciși sau contra.

3.3. ROMÂNII SE AFLĂ ÎNTR-UN MOMENT CRUCIAL

„Orice în lumea asta se explică mai întâi de toate prin istorie.[...] Istoria a însemnat însă, pe de altă parte, și cristalizarea unui anume tip de civilizație și a unei identități românești. [...]

Românii se află într-un moment crucial; recuperând ceea ce se mai poate recupera din trecut sau ceea ce merită, trebuie să construiască ceva nou, în acord cu lumea de astăzi, și, cel puțin se poate spera, mai durabil și mai stabil. Vor reuși oare? Atuurile nu sînt neglijabile.[...] În plus, românii au dovedit

întotdeauna o extraordinară capacitate de a recepta modele. Au avut, e drept, și înclinarea de a le trata superficial și de a nu persevera în aplicarea lor. Rigoarea, disciplina și perseverența nu au fost chiar primele lor calități: este ceea ce-i separă mai profund de tipul occidental de civilizație. Fără a-și pierde sufletul, românii au de făcut, în mentalități și comportamente, măcar un pas spre Occident. România are nevoie de Europa [...]. Dar și Europa are nevoie de România.[...]”

LUCIAN BOIA (n. 1944), universitar bucureștean din 1967, anul când a absolvit Facultatea de istorie a Universității, unde acum este profesor titular, are o bogată operă și carieră internațională. Secretar general și vicepreședinte al Comisiei Internaționale de Istorie a Istoriografiei: 1980-1990; Director fondator al Centrului de Istorie a Imaginarului din 1993.

LUCIAN BOIA – *România: țară de frontieră a Europei*, București, Editura Humanitas, 2001, pp. 269-270.

3.4. NOUA REALITATE CULTURALĂ „GLOBALĂ” AFECTEAZĂ „SPECIFICITATEA”?

„Europa și-a realizat unitatea în jurul unor valori ideologice esențiale: democrație, libertate, drepturile omului, pluralism, economie liberă de piață. Această Europă fascinează, obsedează, constituie un adevărat model, un ideal

pentru conștiințele estice. Regimurile totalitare comuniste din Est au combătut cu vioență tocmai aceste valori. [...] Ideea de «Europa» este concurată tot mai insistent de ideea de «globalizare», cu tendința de a se suprapune și a

se impune integral. S-ar părea că noua realitate culturală «globală» defavorizează profund micile culturi precum a noastră, care ar pierde astfel,

prin integrare, „specificitatea”. În realitate, «integrarea» – adevărată obsesie națională – nu dispăre, ci doar își schimbă conținutul și mai ales mecanismul. [...]

În sfârșit, «Europa» se identifică tot mai mult, pentru pătura cultivată, cu ideea de libertate, spirit critic, democrație și progres. După decenii de dictatură de extremă dreaptă și extremă stângă, o «evadare» în «Europa liberală» – într-un spațiu fără cenzură, dogme, normative și fundamentalisme – reprezintă o condiție nu numai de supraviețuire și salvare, dar și de progres prin realizarea graduală în România a ideii de libertate integrală în toate domeniile.[...]”

ADRIAN MARINO (1921-2005), distins cărturar de talie europeană. Cartea sa *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale* a devenit bibliografie obligatorie pentru orice facultate sau masterat de studii europene. El continuă o serie „europeană” anterioară, începută cu *Olé! España, Carnete europene, Prezențe românești și realități europene, Evadări în lumea liberă*.

ADRIAN MARINO – *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale*, Ediția a II-a, revăzută și întregită, Iași, Editura Polirom, 2005, p. 135; pp. 271-272 și p. 275.

APLICAȚIE

Analizați sursele 3. 3-4 și răspundeți în scris la sarcinile formulate mai jos:

1. Care sunt primele calități ale Occidentului european în viziunea istoricului Lucian Boia? Putem să ni le însușim? Argumentați!
2. Considerați că globalizarea culturală nu defavorizează profund micile culturi? Explicați.

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

Viitorul statului și al specificității culturale, adaptarea instituțiilor și a normelor tradiționale sunt probleme fundamentale ale contemporaneității. De asemenea, integrarea noastră în Uniunea Europeană, în cadrul larg al globalizării, reprezintă o condiție de existență și de progres. Se recomandă realizarea unor mape tematice, cu denumirea secvenței, prin investigații directe și a celor specifice Istoriei orale, cu următoarea structură: cunoștințe, competențe, valori și atitudini. Este bine ca alături de surse, variante de aplicații și extinderi să includem multe imagini și hărți, mai ales cu dinamica procesului, a fenomenului, a evenimentului.

4. DEZVOLTAREA UNEI CONȘTIINȚE UNIVERSALE

4.1. REGÂNDIREA PROCESULUI GLOBALIZĂRII

„[...] Cred că globalizarea [...] poate fi un factor al bunăstării și are *potențialul* de a aduce bogăția tuturor, în special celor săraci. Mai cred însă că, dacă așa stau lucrurile, felul în care se desfășoară procesul globalizării, inclusiv acordurile comerciale internaționale, care au jucat un rol atât de important în eliminarea acelor bariere și politicile impuse țărilor în curs de dezvoltare în acest proces, trebuie să fie radical regândit.”

JOSEPH E. STIGLITZ – *Globalizarea. Speranțe și deziluzii*, București, Editura Economică, 2005, p. 10.

Este necesar să se răspundă la numeroase întrebări în legătură cu Omul și viitorul său, cu posibilitatea de a dezvolta o conștiință universală, care să cuprindă ca principale valori „drepturile omului, democrația pluralistă și egalitatea tuturor oamenilor.” Răspunsurile sunt necesare pentru ca generațiile viitoare să nu fie pedepsite de opțiunile prezentului.

4.2. ESTE OMENEȘTE POSIBIL

„[...] Dați-mi voie să vă ofer o listă cuprinzând unele dintre cele mai mari rele – după părerea mea – care pot fi remediate sau ameliorate prin cooperare socială: sărăcia; șomajul și alte forme similare de insecuritate socială; boala și

suferința; cruzimea penală; sclavia și alte forme de servitute; discriminarea socială și religioasă; lipsa de oportunități educaționale; deosebirile rigide de clasă; războiul [...].

Nu știm ce ne va aduce viitorul. Însă realizările trecutului și cele ale vremii noastre ne arată ce este omenește posibil. Ele ne pot învăța că deși ideile sunt periculoase, noi putem învăța din greșelile noastre cum să le facem față, cum să le abordăm critic, cum să le îmblânzim și cum să ne folosim de ele în eforturile noastre de a ne apropia încă puțin de adevărul ascuns.”

KARL R. POPPER – *Conjecturi și infirmări. Creșterea cunoașterii științifice*, București, Editura Trei, 2001, p.473 și 480.

KARL RAIMUND POPPER (1902-1994), filosof și logician de origine austriacă, naturalizat în Anglia, este cunoscut pentru scrierile sale de filosofie politică – „Societatea deschisă și dușmanii ei”, „În căutarea unei lumi mai bune” și epistemologice – „Conjecturi și infirmări”.

4.3. CETĂȚEANUL, TOLERANȚA ȘI SOLIDARITATEA UMANĂ

„Cetățean este acela care se interesează de treburile publice, de viața celorlalți, de evenimentele din oraș, adică de «ceea ce nu îl privește» în mod special. Cetățean este acela care consideră că are dreptul și datoria să participe la viața colectivă, să ia parte la deciziile publice, să-și manifeste voința în legătură cu treburile comunității.[...] Probabil că singura valoare în același timp religioasă, etică și politică ce pare în măsură să devină universală este toleranța. Ea nu desemnează altceva decât *recunoașterea* Celuilalt ca fiind Celălalt [...]. Toleranța înseamnă recunoașterea nu numai a *existenței* Celuilalt, ci și a *valorii* sale și a valorilor sale.

Toleranța este în aceeași măsură o virtute filosofică, etică și politică. Este rodul rațiunii transculturale, al conștiinței universale [...]. O modalitate de a defini modernitatea care este echivalentă atâtor altora constă în a analiza felul cum definim astăzi solidaritatea [...] Solidaritatea este altceva. Este felul în care modernitatea poate aplica principiul recunoscut de secole de toate religiile conform căruia «toți oamenii sunt frați». [...] «Referința universală» pe care o au în vedere și pe care o caută sociologii, etnologii, intelectualii ar face posibilă crearea unei comunități care, sub anumite aspecte, să înglobeze toate spiritele.”

GÉRARD LECLERC, autor de referință în domeniu, a studiat pentru *Mondializarea culturală...* peste 225 de lucrări. Volumul a apărut în anul 2000, la Presses Universitaires de France. La finalul Introducerii – *De la mondializarea schimburilor la mondializarea culturală* –, reliefează: „De acum înainte trebuie să aprofundăm conceptele de timp mondial (unificat), de spațiu-lume (unic), tulburat de mutațiile transporturilor și vitezei, de apariția instantaneului și a comunicării în direct, de avioanele cu reacție pentru pasageri și de comunicarea electronică.”

GÉRARD LECLERC – *Mondializarea culturală. Civilizațiile puse la încercare*, Chișinău, Editura Știința, 2003, pp. 348-349 și 359-361.

4.4. O MODIFICARE FUNDAMENTALĂ A VALORILOR

„De schimbarea paradigmei de la modernism la postmodernism se leagă și o modificare fundamentală a valorilor: de la o știință lipsită

de etică la o știință responsabilă din punct de vedere etic; de la o tehnocrație care îl domină pe om la o tehnologie care să servească umanității omului; de la o industrie care distruge mediul înconjurător, la o industrie care promovează adevăratele interese și necesități ale omului, la unison cu natura; de la o democrație de drept formal la o democrație trăită, în care sunt împăcate libertatea și dreptatea.”

HANS KÜNG – *Das Judentum*, München, Piper Verlag, 1991. Apud: „România literară”, Nr. 34/31 august-6 septembrie 2005 (Anul XXXVIII), p. 27.

HANS KÜNG (n.1928) a realizat – după opinia filosofului ANDREI MARGA – „cea mai cuprinzătoare sinteză consacrată de un creștin subiectului mereu crucial pentru cultura lumii civilizate, al iudaismului.” Monografia profesorului de teologie ecumenică al Universității din Tübingen se alătură celorlalte două consacrate creștinismului și islamului; toate trei constituie o operă din cele mai proeminente în teologia, filosofia și istoria culturală a epocii globalizării. Textul ales se încadrează întrebării: *Ce vrea să spună termenul de postmodernism?*

4.5. „ADEVĂRATA PROVOCARE A GLOBALIZĂRII”

„A devenit deja obișnuit să vorbim despre lume ca despre un «sat mondial». Globalizarea este asociată în general cu posibilități și riscuri sporite pentru comerț, cooperare și comunicare. Dar adevărata provocare a globalizării rămâne dezvoltarea unei conștiințe universale a cărei principală valoare sunt drepturile omului, democrația pluralistă și egalitatea tuturor oamenilor.”

WALTER SCHWIMMER (n.1942) a semnat Prefața lucrării *Repere...* în calitate sa de Secretar General al Consiliului Europei; este o înaltă oficialitate cu credință în puterea educației.

WALTER SCHWIMMER – Prefață la RUI GOMES (coordonator proiect) – *Repere. Manual de educație pentru drepturile omului cu tineri*, Consiliul Europei, Institutul Intercultural, Timișoara, 2004, p.9.

4.6. „EUROPA TREBUIE SĂ SE DESCHIDĂ SPRE O LUME ÎN SCHIMBARE”

„Pentru a promova libertatea, securitatea și prosperitatea trebuie să culegem, nu să respingem binefacerile globalizării. Europa trebuie să se deschidă spre o lume în schimbare și să se angajeze în aceste schimbări, potrivit valorilor și principiilor ei. [...] În condițiile globalizării, rolul pe plan extern al UE devine și mai important. Trebuie să continuăm să stabilizăm

vecinătatea noastră imediată, să ne angajăm în relații active cu jucători globali existenți sau emergenți. O însemnătate esențială o reprezintă încheierea rundeii negocierilor asupra comerțului, care să sprijine schimburi libere și corecte. Trebuie să aplicăm valorile noastre în ce privește solidaritatea și drepturile umane la scara întregii lumi. [...] UE trebuie să se deschidă – pe plan intern – între statele membre și între cetățeni și instituții, iar pe plan extern către restul lumii, atât cea bogată, cât și cea săracă. Trebuie, de asemenea, să ne deschidem, și aceasta are o însemnătate crucială, spre reînnoire și reformă. O Uniune Europeană deschisă poate și trebuie să fie un actor eficace în lumea globalizării. O Uniune Europeană deschisă va câștiga încrederea cetățenilor săi și va arăta că dacă ea nu exista, ar fi trebuit inventată.”

Portughezul JOSÉ MANUEL BARROSO (n.1956) este Președinte al Comisiei Europene. A făcut primul pas important pentru carieră la sfârșitul anilor '70, odată cu înscrierea în Partidul Social Democrat. În anul 1993, a fost numit de către Forumul Economic Mondial, „liderul global al viitorului”.

JOSÉ MANUEL BARROSO, în „International Herald Tribune”. Apud: „Adevărul”, Nr. 4738/ 27 septembrie 2005, p. 87.

APLICAȚIE

1. Folosiți dovezile incluse în cadrul surselor 4.1-6 și cunoștințele voastre anterioare, pentru a răspunde la întrebările de mai jos; puteți lucra individual, în perechi sau în grupuri. Formulați răspunsuri în scris.
 - a. Procesul globalizării trebuie regândit? Dacă da, de ce? Dacă nu, de ce?
 - b. Explicați pe ce se bazează afirmația că și unele dintre cele mai mari rele ale umanității „pot fi remediate sau ameliorate”?
 - c. Ce înseamnă, în zilele noastre, conceptul de *cetățean*? Exemplificați prin acțiuni din comunitate!
 - d. Cum se manifestă, în zilele noastre, *toleranța*? Dați exemple concrete din școală!
 - e. Cum definim, în zilele noastre, *solidaritatea*? Exemplificați!
 - f. Explicați de ce sunteți de acord sau de ce nu sunteți de acord cu aprecierea savantului Hans Küng că, în epoca postmodernă, se modifică fundamental valorile.
 - g. Care este adevărata provocare a globalizării, în concepția lui Walter Schwimmer? Este posibil? Argumentați!
 - h. Ce roluri are Uniunea Europeană pe plan intern și extern, în condițiile globalizării?
2. Pornind de la conținutul (textele și imaginile) secvenței 4 – *Dezvoltarea unei conștiințe universale* – realizați un eseu de cel puțin 250-300 de cuvinte cu același titlu ca al temei. Urmăriți, în eseu vostru, structura ideatică indicată mai jos:
 - a. Gestionarea schimbărilor din „satul mondial”;
 - b. Diversitatea actorilor globalizării și a rolurilor lor;
 - c. Principiile și valorile lumii postmoderne; promovarea valorilor conștiinței universale;
 - d. Uniunea Europeană – „dacă nu exista ar fi trebuit inventată”;
 - e. Implicarea activă personală în viața societății, asumarea responsabilităților cetățenești.

SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚI VIITOARE

O mare eficiență educațională o poate avea „Turul galeriei” – metodă de învățare prin colaborare, prin care elevii sunt îndemnați și susținuți să-și exprime opiniile referitoare la soluțiile date unei probleme – sau „Metoda mozaicului”, metoda grupurilor interdependente, care promovează învățarea prin colaborare și cooperare între elevi. Menționăm că ambele metode pot fi folosite în abordarea temei *Dezvoltarea unei conștiințe universale*. Pentru eseu, câte un grup de elevi poate avea ca temă de studiu unul dintre aspectele tematice indicate.

Constituirea unui *Glosar de termeni* din domeniul globalizării necesită, de asemenea, gândire critică cu privire la manifestările, cauzele și consecințele globalizării.

EVALUAREA SUMATIVĂ

Realizarea unei dezbateri cu întreaga clasă, cu tema „*Omul în centrul globalizării*”, sau a unui eseu de cel puțin 1200 de cuvinte, cu același titlu și cu o structură problematică constituită, în principal, din titlurile secvențelor temei. Structura problematică poate fi constituită și din problematica Aplicației 1 (a-h). Dezbaterile/eseul trebuie să evidențieze rolul istoriei în viața prezentă și ca factor de predicție a schimbărilor, atitudinea pro-activă în viața socială, cu asumarea responsabilităților cetățenești.